

3

ลัทธิทรัมป์ ในจุดจบของระเบียบโลกเสรีนิยม และเสรีนิยมใหม่ (?) กับการผงาดขึ้นของประชานิยมฝั่งขวา 2017-2025

วิทวัส อภิญ

นักวิชาการอิสระ

Witawas Apin

Independent Scholar

Corresponding author e-mail: witawas.apin1996@gmail.com

ได้รับ 31 มีนาคม 2568

แก้ไข 20 มิถุนายน 2568

อนุมัติให้ตีพิมพ์ 5 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการอธิบายการเกิดขึ้นของ “ลัทธิทรัมป์” (Trumpism) โดยนำเสนอถึงความเกี่ยวเนื่องระหว่างลัทธิทรัมป์ ที่มีนายโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาคนที่ 45 (2017-2021) และคนที่ 47 (2025-ปัจจุบัน) การเกิดขึ้นของลัทธิทรัมป์นั้นสามารถเชื่อมโยงไปถึงจุดเริ่มต้นในช่วงหลังสงครามเย็น คือ การแพร่กระจายของระเบียบเสรีนิยมและระเบียบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ โดยทรัมป์เองก็เริ่มที่จะมีบทบาทในช่วงเวลาดังกล่าว คือ ทศวรรษที่ 2000 ท้ายที่สุดระเบียบเสรีนิยมนี้เสื่อมถอยลงอย่างมากจากวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี 2008 ไปจนถึงวิกฤตผู้ก่อการร้ายในทศวรรษที่ 2010 อันเกิดจากสงครามในตะวันออกกลาง ทำให้ระเบียบเสรีนิยมนั้นถูกท้าทายโดยการเกิดขึ้นของการเมืองประชานิยม โดยเฉพาะประชานิยมฝ่ายขวาซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับทรัมป์ที่กลายเป็นตัวแทน

ของฝ่ายประชานิยมขวา นอกจากนี้ความเสื่อมถอยดังกล่าวยังเกี่ยวข้องกับเสรีนิยมใหม่ที่เป็นองค์ประกอบทางเศรษฐกิจของระเบียบเสรีนิยม ซึ่งปรากฏความเปลี่ยนแปลงและมุ่งแสวงหาความชอบธรรมใหม่โดยแทรกตัวและยึดกุมขบวนการประชานิยมขวาเอาไว้ ซึ่งข้อเสนอเกี่ยวกับจุดเริ่มของเสรีนิยมและเสรีนิยมใหม่ในฐานะการเมืองเชิงสถาบันนั้นได้เชื่อมโยงถึงงานศึกษาเกี่ยวกับระเบียบโลกหลังสงครามเย็น คือ งาน *The End of History and the Last Man* โดย ฟรานซิส ฟุกุยามะ (Francis Fukuyama) และ *The Clash of Civilization and the Remaking of World Order* โดย ซามูเอล พี ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington)

คำสำคัญ: ลัทธิทรัมป์, เสรีนิยม, เสรีนิยมใหม่, ประชานิยม, สถาบันการเมือง

Abstract

This article aims to explain the emergence of "Trumpism" by exploring its connection to Donald Trump, the 45th (2017-2021) and 47th (2025-present) President of the United States. The rise of Trumpism can be traced to the post-Cold War era, specifically the spread of the liberal world order and neoliberal economic order. Trump himself began to gain prominence during this period, particularly in the 2000s. Ultimately, the liberal order significantly declined due to a series of crises, from the 2008 economic crisis to the 2010s migrant crisis stemming from wars in the Middle East. These events challenged the liberal order and led to the rise of populist politics, especially on the right-wing, with Trump becoming a representative figure for this movement. This decline is also linked to neoliberalism, the economic component of liberal order. Neoliberalism has since undergone a transformation, seeking new legitimacy by embedding itself within and co-opting right-wing populist movements. These arguments about the origins of liberalism and neoliberalism as institutional politics are connected to key post-Cold War studies on the world order: Francis Fukuyama's *The End of History and the Last Man* and Samuel P. Huntington's *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*.

Keywords: Trumpism, Liberal, Neoliberalism, Populism, Political Institution

บทนำ

การเถลิงอำนาจของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ในปี 2017-2021 และอีกสมัยในปี 2025 โดยมีการคั่นสมัยหนึ่งโดยประธานาธิบดีโจ ไบเดน (Joe Biden) ในปี 2021-2025 นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองภายในของสหรัฐอเมริกาและการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงของการทลายโครงสร้างการเมืองเชิงสถาบัน โดยทรัมป์ได้แสดงตนอย่างชัดเจนว่าเป็นศัตรูกับสถาบันการเมืองที่เป็นองค์ประกอบของระเบียบโลกเสรีนิยม เช่น สถาบันการศึกษาชั้นสูง (Alan Blinder, 2025) และองค์กรที่ผลิตองค์ความรู้ต่างๆ เนื่องจากองค์กรเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเมืองเชิงสถาบันในระเบียบโลกเสรีนิยม (Vicki C. Jackson, 2025) โดยข้อคิดเห็นส่วนตัวของเขาต่อองค์กรทางการเมืองเหล่านี้ เช่น ข้อคิดเห็นต่อ USAID องค์กรระหว่างประเทศที่มีความเกี่ยวเนื่องกับกิจการระหว่างประเทศของอเมริกา ในส่วนของการมอบความช่วยเหลือและการสร้างสายสัมพันธ์กับองค์กรไม่แสวงหากำไร และองค์กรการเมืองที่มีใช้องค์กรรัฐ บทบาทของ USAID ยังรวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคและการเงิน เพื่อพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจในทิศทางที่สอดคล้องกับสหรัฐอเมริกา (Diana Roy, 2025) Trump แสดงความเห็นว่างค์กร USAID ถูกยึดครองไว้ด้วย **“พวกหัวรุนแรงเสียสติ และพวกเราจะได้ออกไป”** (Nik Popli, 2025) โดยท้ายสุด USAID ก็ถูกปิดตัวลงด้วยอำนาจประธานาธิบดี โดยวิธีการดังกล่าวดำเนินการผ่านอำนาจของประธานาธิบดีฝ่ายเดียว ซึ่งในความเป็นจริงแล้วจำเป็นต้องนำเรื่องดังกล่าวเข้าสู่สภาคองเกรสก่อน แต่ทรัมป์ใช้วิธีการทางปฏิบัติ คือ การยกเลิกภารกิจของ USAID และเลิกจ้างรวมทั้งโอนย้ายลูกจ้างไปหน่วยงานอื่นในกระทรวงการต่างประเทศ ทำให้ในทางปฏิบัติแล้ว USAID ถูกยุบไปแต่สถานะทางกฎหมายยังคงมีอยู่ (Charles Kenny, 2025)

การโจมตีสถาบันการเมืองแบบเสรีนิยมของทรัมป์มิได้จำกัดอยู่ที่ USAID เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการคุกคามสถาบันการศึกษาชั้นสูงด้วย นอกจากนี้การนำเสนอนโยบายด้านภาษีที่มุ่งทำลายการค้าเสรีและการถอนตัวจากองค์กรด้านการศึกษา วัฒนธรรม และสิทธิมนุษยชน เพื่อที่จะปฏิเสธการให้ทุนสนับสนุน (Al Jazeera, 2025) พฤติกรรมของทรัมป์แสดงออกอย่างชัดเจนว่าต้องการปฏิเสธระเบียบระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในแง่มูลค่านิยมแบบเสรีนิยมและการค้าเสรี การต่อต้านค่านิยมและสถาบันการเมืองแบบเสรีนิยมของ Trumpism เชื่อว่าถูกผลักดันโดยกระแสการเมืองแบบปฏิกิริยา อันเกิดจากการขยายตัวของแนวร่วมการเมืองประชานิยมที่มุ่งโจมตีการเมืองเชิงสถาบันที่ยึดโยงกับคุณค่าแบบเสรีนิยม โดยเฉพาะความเกี่ยวเนื่องทางวัฒนธรรมและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งถูกมองว่าเป็นต้นเหตุของความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ปัญหาอาชญากรรม และการสูญเสียตำแหน่งงานให้กับแรงงานต่างชาติ รวมถึงการปิดตัวของโรงงานอุตสาหกรรมภายในประเทศโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้า

ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในสหรัฐอเมริกากลายเป็นตัวชี้วัดสำคัญของการเปลี่ยนแปลงระเบียบโลก โดยนักคิดทางรัฐศาสตร์จำนวนมากได้นำเสนอข้อคิดเห็นผ่านการสัมภาษณ์และงานเขียนวิชาการในประเด็นดังกล่าว โดยความเห็นของนักคิดถูกแบ่งออกเป็นสองฝ่ายที่สำคัญในกรณีของ Trumpism คือ การเสนอว่าระเบียบโลกเสรีนิยมและเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่อยู่ในช่วงสุดท้ายของการเปลี่ยนผ่านสู่ระเบียบโลกและเศรษฐกิจใหม่ โดยเป็นการหวนคืนสู่ค่านิยมแบบจารีตที่เสรีนิยมได้พยายามเข้ามาแทนที่ แต่ประสบการณ์ล้มเหลวในช่วงหลังสงครามเย็น ในอีกด้านหนึ่ง นักรัฐศาสตร์จำนวนหนึ่งได้เสนอว่าแม้เสรีนิยมตกอยู่ในภาวะเสื่อมถอยจริง แต่ปัจจัยด้านเศรษฐกิจอย่างเสรีนิยมใหม่กำลังวิวัฒนาการไปอีกขั้น โดยการแทรกตัวเข้าไปในกลุ่มการเมืองปฏิกิริยาที่ต่อต้านระเบียบเสรีนิยม โดยผสมผสานตัวเข้ากับแนวร่วมจารีตและประชานิยมที่ต่อต้านการเมืองเชิงสถาบัน เพื่อแสวงหาความชอบธรรมใหม่ในการดำรงอยู่ อย่างไรก็ตามเพื่อทำความเข้าใจบริบทของแนวคิดทั้งสองฝั่ง และการเดินทางสู่วิกฤตทางความชอบธรรมของระเบียบเสรีนิยม และเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่จำเป็นต้องเข้าใจถึงภาวะของโลกในช่วงการสิ้นสุดของสงครามเย็นในปี 1991

1. สำนวนจิตระเบียบโลกหลังสงครามเย็น จาก Universalism ถึง Civilization

ภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี 1991 เป็นหมุดหมายสำคัญทางประวัติศาสตร์ ไม่ใช่ในความหมายของชัยชนะเชิงอุดมการณ์ของโลกเสรี และหมายถึงชัยชนะของ ‘ทุน’ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของโลกเสรีด้วย ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดแนวคิดทางการเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดภาวะการเติบโตของทุนไปพร้อมๆ กับประชาธิปไตย โดยตะวันตกได้ให้ความหมายทุนว่าจะเติบโตได้ ต้องควบคู่ไปกับระบอบประชาธิปไตย ข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว คือ การนำเสนอแนวคิดธรรมาภิบาล (good governance) โดยธนาครโลก (Andy Storey, 2000, pp. 362-364) อันเป็นเครื่องมือทางการเงินและการพัฒนาดั้งเดิมของโลกเสรี แนวคิดธรรมาภิบาล และหลักการทุนนิยมเป็นไปเพื่อประกันว่าทุนตะวันตกที่กำลังกระจายตัวออกไปทั่วโลก ตามตลาดเกิดใหม่ (emerging market) ในกลุ่มอดีตรัฐบริวารสหภาพโซเวียตและจีนจะได้รับการรับประกันการลงทุน เนื่องจากในกลุ่มรัฐที่มีธรรมาภิบาล ย่อมมีความแข็งแกร่งในเชิงสถาบันและนิติรัฐ อันเป็นกลไกที่จะใช้ปกป้องเอกชนจากอำนาจรัฐ ในการแสวงหาประโยชน์อื่นใดจากทุน นอกเหนือจากเงื่อนไขทางภาษีและการลงทุนตามปกติ (David Harvey, 2005, pp. 29, 54-55, 92) เงื่อนไขนี้เป็นกลไกที่ส่งเสริมให้สถาบันการเมืองเติบโตอย่างมีนัยยะสำคัญ เนื่องจากประเทศต่างๆ ในกลุ่มตลาดเกิดใหม่ย่อมแสวงหาการลงทุนจากต่างประเทศ จนเกิดเป็นการขับเคลื่อนเชิงนโยบายบนมาตรฐานนานาชาติ (David Harvey, 2005) กล่าวคือ ระเบียบระหว่างประเทศและมาตรฐานทางการเมือง

ตะวันตกถูกผลักดันให้เป็นวาระเดียวกัน โดยมีรางวัลเป็นการลงทุน การผลักดันโดยเครื่องมือระหว่างประเทศและทุนตะวันตกได้เร่งให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองอย่างรวดเร็ว จนเกิดเป็นความสำเร็จของหลายๆ ชาติที่รับเอาการลงทุนไปบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานการเมืองที่มีความโปร่งใสและเป็นธรรม เช่น โปแลนด์ เอสโตเนีย ลิทัวเนีย เกาหลีใต้ และไต้หวัน ซึ่งในกลุ่มรัฐเหล่านี้ ได้มีการเปลี่ยนผ่านทางเมืองจากเผด็จการคอมมิวนิสต์หรือเผด็จการทหารเผด็จการพรรคเดียว เป็นการเมืองที่เปิดกว้างมากขึ้น และมีการถ่วงดุลอำนาจระหว่าง บริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ที่ชัดเจน (Julian Exeter & Steven Fries, 1998) กระบวนการนี้สามารถกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการทำให้เป็นสถาบัน (institutionalized) ของลัทธิสถาบันการเมืองตะวันตกที่ขับเคลื่อนผ่านการเป็นแนวคิดสากลนิยม โดยสถาบันเหล่านี้จะกลายเป็นเกราะป้องกันระเบียบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ที่กำลังจะกลายเป็นรูปแบบเศรษฐกิจหลักของโลกที่มาพร้อมกับระเบียบโลกเสรีนิยม ความหมายของการเปลี่ยนให้เศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่เป็นสถาบันการเมืองจะถูกอธิบายเพิ่มเติมในส่วนของการสำรวจจากทางความคิดของเสรีนิยมใหม่ในส่วนถัดไปข้างงานศึกษา

ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโลกที่มุ่งสู่การตอบสนองข้อเสนอธรรมาภิบาลและทุนเป็นกระแสความคิดหลักทางวิชาการรัฐศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าว โดยนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ชื่อดังอย่างฟรานซิส ฟูกูยามะ (Francis Fukuyama) ได้ออกงานเขียนของเขาชื่อ *The End of History and the Last Man* (1992) เพื่ออธิบายระเบียบโลกใหม่หลังสงครามเย็น อธิบายว่าภาวะที่ทั้งโลกกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นประชาธิปไตยไม่ว่าระดับใดระดับหนึ่ง กลายเป็นเป้าหมายพื้นฐาน โดยนับต่อจากนี้ประวัติศาสตร์ด้านพัฒนาการระเบียบการปกครองของมนุษย์ ในเชิงปรัชญาประวัติศาสตร์จะสิ้นสุดลงที่ระบอบประชาธิปไตยและพัฒนาคุณลักษณะหรือเงื่อนไขในระบอบที่ต่างกันไป ภายใต้กรอบทรัพย์สินส่วนตัวและสิทธิความเป็นมนุษย์ โดยแนวคิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นระบอบเศรษฐกิจที่เข้าคู่กันในเชิงหลักการกับประชาธิปไตย (Francis Fukuyama, 1992, pp. 42-44) อย่างไรก็ตามแม้ประชาธิปไตยจะตอบโจทย์การตอบสนองต่อพื้นฐานของมนุษย์ ทั้งประเด็นสิทธิและโอกาสทางเศรษฐกิจ แต่ในระดับจิตวิญญาณยังมีช่องว่างด้านศักดิ์ศรีการได้รับการยอมรับ ในระดับที่เหนือไปจากสถานะทางเศรษฐกิจด้วย ฟูกูยามะยังแสดงความเห็นผ่านการอ้างอิงถึง ฟรีดริช นิทเชอ (Friedrich Nietzsche) ว่าระบบเสรีประชาธิปไตยอาจทำให้มนุษย์กลายเป็น ‘สัตว์ที่พอใจง่ายแต่ไร้จิตวิญญาณ’ (Francis Fukuyama, 1992, p. xxii) กลายเป็นการเชื่องเชื่องในทางสังคม (society taming)

แนวคิดของฟูกูยามะเป็นรากฐานการทำความเข้าใจระเบียบโลกเสรีนิยมใหม่ที่กว้างขวางที่สุดแนวคิดหนึ่ง ทว่า งานของเขาก็ถูกโต้แย้งโดย แซมมวล พี ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington) ที่มองความเปลี่ยนแปลงด้านระเบียบโลกหลังสงครามเย็นในอีกมุมหนึ่ง โดย

ฮันติงตันนำเสนอแนวคิดของเขามานำฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนา จนกลายเป็นการปะทะกันในเรื่องความคิดและความเชื่อที่มาแทนที่การปะทะทางการเมืองและอุดมการณ์ดังเช่นยุคสงครามเย็น ในหนังสือ *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (1996) ข้อเสนอของฮันติงตันถือเป็นข้อเสนอที่นำเสนอภาพของระเบียบโลกที่ต่างกับฟุคุยามะอย่างมาก เนื่องจากฮันติงตันให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านวัฒนธรรมและความเชื่อมากกว่ารูปแบบการปกครองและเศรษฐกิจ โดยเขาเชื่อว่าความเชื่อและแนวคิดตะวันตกจะรุกเข้าไปปะทะกับความเชื่อแบบต่างๆ ในโลก เนื่องจากภาวะที่ตะวันตกกลายเป็นเจ้าโลกหลังโซเวียตล่มสลาย จนนำไปสู่การปะทะกันระหว่างตะวันตกกับที่เหลือ (The West and The Rest) (Samuel P. Huntington, 1996, p. 183)

รากฐานความคิดของฟุคุยามะถูกอธิบายว่าเป็นแนวคิดแบบสากลนิยม (Universalism) ที่เชื่อว่าการสิ้นสุดของวิวัฒนาการทางอุดมการณ์ของมนุษย์จะมาจบลงที่ประชาธิปไตยเสรีนิยม ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของประวัติศาสตร์ (the end of history) ในทางตรงกันข้ามฮันติงตันนำเสนอภาพของระเบียบโลกผ่านกรอบของอารยธรรม (Civilization) ซึ่งเน้นความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนาเป็นแกนกลางของความขัดแย้ง อย่างไรก็ตามฮันติงตันมิได้ปฏิเสธกระบวนการทำให้ทันสมัย (modernization) ที่เกิดขึ้นกับอารยธรรม “ที่เหลือ” (the rest) ภายใต้แรงผลักดันของอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและการจัดการทางสถาบันซึ่งเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเชิงค่านิยมที่ยากจะปฏิเสธได้ อย่างไรก็ตามความซุกมุ่นของโลกตามข้อเสนอของฮันติงตัน นั้นได้ชี้ให้เห็นถึงการปะทะกันตามรอยแยกทางอารยธรรม (Fault Line Conflicts) (Samuel P. Huntington, 1996, pp. 207-209) ปัญหาของโลกยุคสากลนิยม-โลกาภิวัตน์ ทำให้ความเชื่อ หรือกระแสสังคมใดๆ ก็ตาม มองว่าภาวะที่โลกเชื่อมต่อกันบนหลักคิดความเชื่อที่สากลนั้น ได้สร้างปัญหาอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เช่น ปัญหาผู้อพยพ ปัญหาเศรษฐกิจและวิกฤตการเมือง ตะวันตกกลายเป็นเป้าของการโจมตีด้วยอาวุธ และภายในแต่ละกลุ่มก่อนอารยธรรมก็ได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระเบียบโลกจึงมีความไม่แน่นอนสูงเหมือนเข้าสู่ความขัดแย้งระหว่างอารยธรรมแล้ว ซึ่งข้อเสนอของฮันติงตันที่หยิบปัจจัยเชิงจารีต (วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา) เป็นตัวแปรของการกำหนดเขตพื้นที่ทางอารยธรรมจะสอดคล้องกับแนวคิดของเสรีนิยมใหม่อย่างคาดไม่ถึง โดยจะกล่าวถึงต่อไปในงานศึกษา

2. ความสำเร็จของเสรีนิยมและเสรีนิยมใหม่... ในบางที

ข้อเสนอของฟูกุยามะและฮันดิงตัน ถือว่าเป็นแกนของข้อเสนอในวงวิชาการรัฐศาสตร์ โดยถือว่าเป็นหมวดหมู่เดียวกันในเชิงข้อเสนอ คือ อย่างไรก็ตามยังมีข้อเสนอของจอห์น เมียร์ไชเมอร์ (John Mearsheimer) ในมุมมองแบบทฤษฎีสัจนิยม (Realism) กล่าวคือ ภาวะที่โลกตะวันตกเปิดพื้นที่ให้กับความหลากหลายและองค์การระหว่างประเทศนั้น เนื่องจากมันสนองตอบต่อประโยชน์แห่งรัฐ อย่างไรก็ตาม จอห์น เมียร์ไชเมอร์ (John Mearsheimer) เน้นย้ำในหลักความสมดุลทางอำนาจ และการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ได้สร้างความกังวลให้กับเขา เนื่องจากภาวะที่สหรัฐอเมริกาปราศจากการถ่วงดุลทำให้เกิดการขยายอำนาจ อิทธิพล และผลประโยชน์ไปทั่วโลกจนกลายเป็นการชักนำให้สหรัฐอเมริกาเข้าสู่ความขัดแย้งใหม่ๆ เมียร์ไชเมอร์ถูกโจมตีว่าสุดโต่งอย่างร้ายแรง เพราะเขาเสนอให้มีการติดอาวุธนิวเคลียร์ให้กับเยอรมนี เพื่อสร้างสภาวะการถ่วงดุลอำนาจขึ้นมาใหม่ (John Mearsheimer, 1984)

ในระยะแรกภาพความสำเร็จของกลุ่ม Universalism นั้นชัดเจนกว่า เนื่องจากความสำเร็จของกลุ่มประเทศเสรีประชาธิปไตยในทางการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน โปแลนด์ เอสโตเนีย และลิทัวเนีย กลุ่มประเทศเหล่านี้ประสบความสำเร็จการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตย จากการเป็นรัฐเผด็จการคอมมิวนิสต์ และเผด็จการทหาร รวมทั้งความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่ชาติเหล่านี้สามารถปฏิรูปให้อุตสาหกรรมการผลิตและนวัตกรรมภายในประเทศรวดเร็ว โดยมีผลมาจากการย้ายตัวของทุนในอุตสาหกรรมก้าวหน้า (Richard E. Baldwin, 2016, p. 86) และประเทศเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการเกิดความสอดคล้องกับกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้าตะวันตกในเชิงอุดมการณ์และค่านิยม (Momtaz, 2016) รวมทั้งรับเอาหลักธรรมาภิบาลไปใช้เป็นแนวทางการบริหารรัฐกิจที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อนักลงทุน

อย่างไรก็ตามหลายพื้นที่ทั่วโลกตั้งข้อสังเกตถึงแนวทางแบบเสรีประชาธิปไตย ธรรมาภิบาล และเสรีนิยมใหม่ เป็นเครื่องมือของสหรัฐอเมริกา ในการครอบงำการเมืองในประเทศ นอกจากประเด็นทางการเมือง ยังมีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวขึ้น แม้การเคลื่อนย้ายของทุนในภาพกว้างจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เกื้อกูลกัน กล่าวคือ ประเทศกำลังพัฒนาได้พึ่งพาทุนจากประเทศพัฒนาแล้ว แต่ในแง่ของเงื่อนไขการลงทุน มีความเห็นว่าเป็นการสถาปนาระบบอาณานิคมใหม่ โดยการแสวงหาแรงงานราคาถูก ทรัพยากรของพื้นที่อื่น และคงไว้ซึ่งองค์ความรู้ เพื่อรักษาสถานะประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องอิงอาศัยทุนจากภายนอกในการเติบโต รวมทั้งเป็นการยับยั้งการเติบโตของอุตสาหกรรมและนวัตกรรม

ภายในชาติไปพร้อมกัน (Fernando Henrique Cardoso & Enzo Faletto, 1979) ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ อันเกิดจากการผูกขาดซึ่งนวัตกรรมและทุนโดยกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว และการกระจายตัวของทุนจากประเทศเหล่านั้น ยังส่งผลให้เกิดปัญหาที่สำคัญตามมา คือ การสูญเสียตำแหน่งงานในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้า เนื่องจากความพยายามลดต้นทุนของเอกชนเพื่อกำไรสูงสุด จนนำไปสู่การย้ายฐานการผลิตขนาดใหญ่ (Joseph E. Stiglitz, 2003)

ปัญหาที่สำคัญอีกประการของการกระจายตัวด้านแนวคิดระเบียบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ ซึ่งเป็นค่านิยมเชิงองค์ประกอบบังคับที่มาพร้อมกับระเบียบโลกเสรีนิยมนั้น เป็นหนึ่งในเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ถูกส่งเสริมผ่านการลงทุนทั้งในรูปแบบการให้เปล่าและการลงทุนทางเศรษฐกิจแบบทางตรงไปจนถึงการใช้กลไกในองค์การระหว่างประเทศ ตั้งแต่องค์การการค้าโลก (World Trade Organization; WTO) ไปจนถึงการใช้กลไกระดับภูมิภาคและทวิภาคีอย่างกลไกเขตการค้าเสรี เพื่อส่งเสริมรูปแบบการค้าที่ตลาดมีความเสรีและมีระเบียบน้อยลง เปิดทางให้ทุนแทรกตัวและเติบโตอย่างเต็มที่ทำให้เกิดความไม่พอใจเสรีนิยมใหม่และแนวคิดสากลนิยม ทั้งในแง่ของผู้รับ กล่าวคือ การเข้ามาของวัฒนธรรม ทุน และค่านิยม ตะวันตก คือ ความพยายามครอบงำและกดให้เกิดภาวะพึ่งพาทุนต่อไป ขณะที่ประเทศต้นทางกำลังประสบปัญหาความเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรมและนวัตกรรม ส่งผลให้คนจำนวนมากต้องตกงาน แม้ว่านวัตกรรมและความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจจะสร้างตำแหน่งงานใหม่ๆ มาทดแทนจำนวนมาก แต่คนจำนวนมากก็ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน (IMF, 2007) รวมทั้งการไหลบ่าข้ามพรมแดน ทั้งประเด็นผู้อพยพ การก่อการร้าย และความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเด็นสิทธิคนกลุ่มน้อยหรือชายขอบ ทำให้เกิดการปะทะทางสังคม นำมาซึ่งความไม่พอใจระเบียบโลกแบบสากลนิยมไปทั่วโลก อย่างไรก็ตามเสรีนิยมใหม่ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจของระเบียบเสรีนิยมใหม่ ได้ฝังรากลึกในเชิงสถาบันแม้จะไม่สามารถหลบเลี่ยงความรับผิดชอบในฐานะปัจจัยทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ แต่เสรีนิยมใหม่ได้แทรกตัวเข้ากับกระบวนการด้านเสรีนิยมอย่างแนบสนิท และนำเสนอตนเองเป็นหนึ่งในเครื่องมือในการแก้ปัญหาอันเกิดจากการแพร่กระจายของแนวคิด Universalism

3. การเมืองประชานิยม วิกฤตศรัทธาเสรีนิยมใหม่ ต้นรากของ Trumpism และวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ 2008

ความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเศรษฐกิจโลกรวมทั้งกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมใหม่ ในยุคเสรีนิยมใหม่ซึ่งแพร่กระจายอย่างรวดเร็วผ่านสิ่งที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์ ได้สร้างผลกระทบการเศรษฐกิจ คือ การย้ายฐานการผลิตจากโลกตะวันตกสู่ตลาดเกิดใหม่ และความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในมิติด้านค่านิยมทางสังคม รวมไปถึงการขยายตัวของตลาดการลงทุนของอุตสาหกรรมการเงิน อันส่งผลให้เกิดการมอบสินเชื่อเพื่อใช้ในการลงทุนเก็งกำไรโดยไม่เกิดผลจริงต่อเศรษฐกิจหรือการเก็งกำไรอสังหาริมทรัพย์ ปัญหาเช่นนี้ในความจริงแล้วได้เกิดขึ้นในวิกฤตต้มยำกุ้งในปี 1997 โดยมีการเสื่อมมูลค่าของเงินสกุลบาทของไทยเป็นจุดเริ่มต้น โดยวิกฤตเศรษฐกิจนี้เกิดจากการเข้ามาของเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในระบบเงินบาทจากการกู้ยืมของสถาบันการเงินในไทย (Michael Carson & John Clark, 2013)

วิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าวถูกเรียกว่า ‘วิกฤตต้มยำกุ้ง’ ซึ่งเริ่มปี 1997 โดยถือว่าเป็นวิกฤตการเงินครั้งแรกหลังยุคสงครามเย็นที่สิ้นสุดปี 1991 วิกฤตต้มยำกุ้งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเปราะบางของระบบการเงินแบบเสรี จนส่งผลให้เกิดปัญหาการด้านหนี้สินต่อสกุลเงินต่างชาติ เมื่อพิจารณาถึงรากของปัญหาแล้วระบบการเงินแบบเสรีได้พ่นไฟไป โดยที่มาของวิกฤตได้รับการสรุปว่าเกิดจากการแทรกแซงของรัฐบาลในการรักษาไว้ซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนที่คงตัวของสกุลเงินท้องถิ่นต่อดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (Michael Carson & John Clark, 2013) ทำให้ไทยและประเทศในเอเชียที่ร้องขอความช่วยเหลือไปห่องค์กรการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund; IMF) การแทรกแซงของ IMF ในการเข้าแก้ไขปัญหาส่งผลให้เกิดการลดกฎระเบียบทางเศรษฐกิจ (deregulation) รวมทั้งการลดขนาดภาครัฐเพื่อให้ตลาดเปิดกว้างรับทุนได้มากขึ้น (IMF Staff, 2000)

วิกฤตต้มยำกุ้งหรือวิกฤตการเงินเอเชียกลายเป็นหนึ่งในกรณีตัวอย่างของวิกฤตการเงินที่กำลังจะเกิดขึ้นทั่วโลกในภาวะที่ตลาดการเงินมีความเสรีมากขึ้น และวิธีการแบบเสรีนิยมใหม่นั้นได้ถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยในอีกนัยหนึ่งความช่วยเหลือของ IMF อันเป็นหน่วยเชิงสถาบันของระเบียบเสรีนิยมใหม่ได้ใช้เงื่อนไขการให้ทุนบีบให้ประเทศที่ต้องรับความช่วยเหลือจาก IMF รับแนวทางเสรีนิยมใหม่ไป ทั้งที่ในความเป็นจริงนั้นเสรีนิยมใหม่เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ผลักดันให้ตลาดมีความเป็นเสรีมากขึ้น ซึ่งตลาดในความหมายนี้หมายถึงตลาดเศรษฐกิจจริงและตลาดการเงินด้วย กล่าวคือ เสรีนิยมใหม่นั้นมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดวิกฤตการเงินขึ้น แต่ด้วยอำนาจเชิงสถาบันขององค์กรทางการเงินโลกได้บีบให้รัฐต้องรับแนวทางเสรีนิยมใหม่มากยิ่งขึ้นไปอีก จนเกิดเป็นปัญหาในลักษณะงูกินหาง คือ วิกฤตที่สร้างจากเสรีนิยมใหม่ถูกแก้ไขด้วยวิธีการที่สุดโต่งมากขึ้นของเสรีนิยมใหม่

วิกฤตการเงินดังเช่นวิกฤตการเงินเอเชียปี 1997 เกิดในสหรัฐอเมริกาเช่นกัน โดยปี 2008 สหรัฐอเมริกาได้เผชิญกับวิกฤตสินเชื่อและตลาดเงินครั้งใหญ่ที่สุดหลังสงครามเย็น โดยวิกฤตครั้งนี้รู้จักกันในนามวิกฤตซับไพรม์หรือวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ วิกฤตดังกล่าวเกิดจากการปล่อยสินเชื่ออย่างมหาศาลในตลาดเงินอเมริกัน เพื่อนำสินเชื่อไปซื้อทรัพย์สินจำพวกหุ้นและอสังหาริมทรัพย์เพื่อเก็งกำไร จนทำให้เกิดภาวะฟองสบู่และนำไปสู่วิกฤตการเงินที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก ทำยที่สุดแล้วแม้วิกฤตจะคลี่คลายได้ด้วยการแทรกแซงของรัฐบาลเพื่อป้องกันการล้มแบบโดมิโนของสถาบันการเงินและธนาคารสหรัฐอเมริกา (John Weinberg, 2013) ทว่าวิกฤตนี้เองได้แสดงถึงอำนาจเชิงสถาบันของเสรีนิยมใหม่ที่กลายเป็นระเบียบการเงินหลักของโลก ทำให้รัฐชาติกลายเป็นเครื่องมือเชิงสถาบันในการปกป้องเสรีนิยมใหม่จากวิกฤตใดๆ ซึ่งการปกป้องนี้รวมถึงความพยายามเปลี่ยนแปลงโดยภาคประชาสังคมตามกระบวนการประชาธิปไตย โดยจะกล่าวถึงในส่วนถัดไป

ปัญหาเหล่านี้กลายเป็นเป้าหมายดีของคนจำนวนมากที่ต่อต้านเสรีนิยมประชาธิปไตยและเสรีนิยมใหม่ โดยมองว่าสถาบันการเมืองดั้งเดิมเป็นเครื่องกีดขวางการแก้ปัญหา ทำให้เกิดกระแสของประชาชนจำนวนมากแสวงหาผู้นำทางการเมืองที่อยู่นอกระบบการเมืองโดยมีแนวคิดได้ทั้งซ้ายและขวา รูปแบบวิธีการทางการเมืองดังกล่าวถูกนิยามว่าเป็น *การเมืองประชานิยม* (Benjamin Moffitt, 2016)

อย่างไรก็ตามแม้กระแสการเมืองประชานิยมซ้ายและขวาก้าวขึ้นมาแข่งขันกันในระยะเริ่มต้น แต่เงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่เสรีนิยมใหม่สร้างขึ้นทำให้แนวคิดประชานิยมฝ่ายซ้ายที่โอ้อวดความหลากหลาย ส่งเสริมรัฐสวัสดิการ และต่อต้านทุนใหญ่ไม่ได้รับความนิยมในกรณีนี้ภูมิภาคละตินอเมริกาที่เคยเกิดกระแสซิมพู ที่กลุ่มผู้นำฝ่ายซ้ายประชานิยมครองอำนาจในหลายประเทศ แต่ความล้มเหลวในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ทำให้ฝ่ายซ้ายถูกมองว่าล้มเหลวและเสื่อมอำนาจลงในที่สุด (Owen Jones, 2012) สำหรับในภูมิภาคอื่นที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมากกว่า ความไม่พอใจของคนจำนวนมากเกิดจากผลของการเปิดกว้างต่อความหลากหลายทั้งในแง่ของวัฒนธรรม และการรับเอาคนที่ประสบภัยทางการเมืองและสงครามจากภูมิภาคอื่นในโลกเข้ามา ปัญหานี้มีตัวกระตุ้น คือ สงครามการค้าการร้ายและความไม่มีเสถียรภาพในภูมิภาคตะวันออกกลาง รวมทั้งพื้นที่โลกอาหรับ-มุสลิม ภูมิภาคที่ได้รับผลกระทบต่อการอพยพพลัดถิ่นมากที่สุดภูมิภาคหนึ่ง คือ ยุโรป ซึ่งรากฐานของสถาบันการเมืองยุโรบนั่นส่งเสริมให้เกิดการโอ้อวดความหลากหลาย อย่างไรก็ตามแรงกดดันทางเศรษฐกิจที่เสรีนิยมใหม่สร้างขึ้น รวมทั้งการไหลบ่าของผู้อพยพทำให้ความไม่พอใจต่อสถาบันการเมืองดั้งเดิมมีมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้แนวทางประชานิยมฝ่ายขวาที่ใช้โวหารโจมตีความเป็นอื่น และใช้การเมืองแบบแพ้รับบาป ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นพลังทางการเมืองที่เปลี่ยนรากฐานการเมืองในยุโรป (Michael Lind, 2020)

ปัญหาทั้งหมดที่กล่าวไป เกิดขึ้นแบบกระจายตัวไปทั่วโลกรวมทั้งในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่เป็นแกนหลักของระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยและเสรีนิยมใหม่ ได้รับผลกระทบจากปัญหาของเสรีนิยมใหม่เช่นกัน ปัญหาดังกล่าวก่อตัวขึ้นในสังคมสหรัฐอเมริกา จนเกิดเป็นความตึงเครียดทางเศรษฐกิจ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการโจมตีประวัติศาสตร์ของชาติสหรัฐอเมริกา ว่าด้วยความไม่เท่าเทียมทางเชื้อชาติ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาพยายามดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมความหลากหลาย และการมีส่วนร่วม (Diversity, Equity, and Inclusion; DEI) เพื่อสร้างความเท่าเทียมทางโอกาสในสังคม โดยแนวทางแบบ DEI ถูกวิจารณ์อย่างกว้างขวางโดยกลุ่มที่เชื่อในหลักความเหมาะสมและสามารถ (meritocracy) ในความเป็นจริงแล้ว ความสามารถที่ประกอบสร้างบุคคลหนึ่งขึ้นมา อาจเกิดจากภาวะที่ความเท่าเทียมทางโอกาสไม่เท่ากันตั้งแต่แรก (Julie Kratz, 2024) ซึ่งในเงื่อนไขที่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นแกน ทำให้การสะสมทุนเป็นแนวทางหลักในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

แนวทางแบบ DEI นำไปสู่การวิจารณ์ว่าโอกาสที่หยิบยื่นให้กับกลุ่มคนที่ไม่มีความสามารถพอ แต่ขณะเดียวกัน ความเหมาะสมและสามารถกำลังทำให้ความเหลื่อมล้ำทางโอกาส และเศรษฐกิจถ่างกว้างมากยิ่งขึ้นไปอีก (Daniel Markovits, 2019) โดยความไม่พอใจทางเศรษฐกิจและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางวัฒนธรรม ได้ส่งผลให้ขบวนการประชานิยมในสหรัฐอเมริกาเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนปรากฏอย่างชัดเจนในการเลือกตั้งประธานาธิบดีปี 2016 โดยในระยะแรกของการสรรหาตัวแทนพรรคเดโมแครต (Democratic Party) และรีพับลิกัน (Republican Party) เป็นการแข่งขันระหว่าง Bernie Sanders ซึ่งชูนโยบายสวัสดิการสุขภาพ และการส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมในสังคมมากขึ้น (Lisa Desjardins, 2019) โดยแข่งขันกับผู้นำประชานิยมชาวอย่าง Donald Trump ที่ชูวาระบบการเมืองปัจจุบันภายใต้สถาบันการเมืองเดิมกำลังทำลายความยิ่งใหญ่ของชาวอเมริกัน และระเบียบโลกเสรีนิยมใหม่ทั้งในแง่เศรษฐกิจและการเปิดกว้างทางสังคม เป็นปัญหาที่ทำให้เกิดแนวคิดประหลาด ทำลายความดีงามของสังคม (Robert Jervis et al., 2018)

ความเห็นของ Trump และฝ่ายอนุรักษนิยมมุ่งไปที่กระแสของ DEI ที่กำลังขึ้นสูงในปี 2016 โดยในช่วงเวลาดังกล่าวประธานาธิบดีบารัค โอบามา (Barack Obama) เป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบาย DEI โดยใช้แนวคิดชาติพันธุ์กับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (Racial Economic Inequality) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวในสังคมอเมริกันนั้นตั้งอยู่บนข้อมูลว่าคนผิวดำ ผู้หญิง รวมทั้งชนกลุ่มน้อยทั้งทางเชื้อชาติและทางสังคม ถูกกีดกันหรือล่าช้าในการสะสมทุนและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Ricardo Mimbela & Katie Duarte, 2023) ในเชิงรายละเอียดแล้วแนวคิด DEI เป็นรูปแบบที่ตรงข้ามกับเสรีนิยมใหม่ซึ่งดำรงอยู่ในฐานะสถาบันทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา

และโลก การนำเสนอแนวคิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจแม้จะได้รับการตอบรับที่ดีในทางวิชาการและกลุ่มเคลื่อนไหวด้านความเท่าเทียม แต่ในสังคมทั่วไปแล้วคนอเมริกันมองว่าแนวคิด DEI กำลังเข้าไปทำลายระบบแข่งขันเสรีในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและเอื้อประโยชน์ให้คนกลุ่มหนึ่งมากเกินไป

ปัจจัยนี้จึงกลายเป็นข้อบ่งชี้อีกประการถึงความสั่นคลอนของเสรีนิยมใหม่ เพราะการนำเสนอแนวคิดความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจนั้นกระทบกับรากฐานความคิดของเสรีนิยมใหม่ ทำให้เสรีนิยมใหม่ที่เคยทำงานร่วมกับระเบียบเสรีนิยมใหม่ถูกบีบด้วยค่านิยมของการเปิดรับความหลากหลาย แม้ DEI จะถูกสื่อและโฆษณาในมุมทางวัฒนธรรมมากเป็นพิเศษเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจจากประเด็นทางเศรษฐกิจ (Jonathan Ostry, 2025) อย่างไรก็ตาม เรื่องเหล่านี้ยังเป็นประเด็นสู่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ถูกสร้างขึ้นโดยโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่เป็นธรรม ปัญหาทางเศรษฐกิจในความเหลื่อมล้ำนั้นเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมาอย่างยาวนาน และถูกใช้เป็นเงื่อนไขการหาเสียงของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายการเมืองเชิงสถาบันที่อิงกับเสรีนิยมใหม่ และการเมืองแบบประชานิยมซ้าย-ขวา โดยในฝั่งการเมืองประชานิยมซ้ายนั้น เบอร์นี แซนเดอร์ส (Bernie Sanders) วุฒิสมาชิกอิสระแห่งเวอร์มอนต์ลงสมัครรับเลือกตั้งสรรหาขั้นต้นในพรรคเดโมแครต และกลายเป็นที่นิยมอย่างรวดเร็วในหมู่คนหนุ่มสาวที่เชื่อในเรื่องความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจซึ่งถอยห่างจากแนวคิดทุนนิยม โดยมีการก่อตั้งขบวนการเคลื่อนไหวอย่างจริงจังในนาม Bernie Bro (John Haltiwanger, 2019) ขณะที่ในฝั่งประชานิยมขวาเริ่มก่อตัวและรวมกันผลักดัน โดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) เข้าแข่งขันในการรับสมัครเลือกตั้งสรรหาขั้นต้นในพรรครีพับลิกัน

อย่างไรก็ตาม เบอร์นีถูกแรงกดดันภายในพรรคเดโมแครตให้ถอนตัว และส่งให้ ฮิลลารี คลินตัน (Hillary Clinton) เป็นตัวแทนของสถาบันการเมืองเดิมลงชิงตำแหน่งประธานาธิบดีกับทรัมป์ ผลการเลือกตั้ง คือ ชัยชนะของทรัมป์และการรณรงค์เพื่อรี้อฟื้นความยิ่งใหญ่ของอเมริกัน (Make America Great Again) กลายเป็นภาพลักษณ์ตลอดสมัยและหลังสมัยการดำรงตำแหน่งของเขา อย่างไรก็ตาม ความพยายามทำลายสถาบันการเมือง และเปลี่ยนแปลงสังคมของทรัมป์ไม่เกิดผลมากนัก เนื่องจากการดำรงตำแหน่งสมัยแรกของเขาถูกควบคุมโดยกลุ่มนักการเมืองเชิงสถาบันพรรคเป็นหลัก การดำเนินนโยบายทางการเมืองของทรัมป์จึงมีลักษณะเป็นแบบฉบับของพรรครีพับลิกันที่มุ่งไปที่การจำกัดอำนาจและรายจ่ายของรัฐบาลกลางลงและลดภาษีเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนโดยภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม โวหารของทรัมป์ที่ตั้งตนเป็นศัตรูกับจีนอย่างชัดเจนในทางการค้า โดยเฉพาะประเด็นเรื่องย้ายฐานการผลิตและการขาดดุลการค้า อันเป็นผลจากแนวทางเสรีนิยมใหม่ นโยบายดังกล่าวเป็นภาพจำหลักของยุคทรัมป์ 1.0 (Ethan Teekah, 2025)

ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัมป์นั้นถูกมองว่าเป็นตัวแทนของประชานิยมอเมริกันจำนวนมากที่มีแนวคิดเป็นปฏิริยาต่อแนวคิดโลกาภิวัตน์ อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของระเบียบโลกเสรีนิยม ไวหารของทรัมป์กล่าวได้ว่าเป็นการต่อต้านการเมืองเชิงสถาบันในระดับองค์การระหว่างประเทศอย่างชัดเจนทั้งการถอนตัวออกจากข้อตกลงและองค์การระหว่างประเทศหลายข้อ โดยเฉพาะความสนใจของสาธารณชนต่อการตีความตกลงปารีส (Paris Agreement) โดยทรัมป์ได้ปฏิเสธการมีอยู่ของภาวะโลกร้อน ซึ่งเป็นตัวอย่างของการต่อต้านระเบียบเสรีนิยมโลก ตัวอย่างหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตามความเข้าใจเกี่ยวกับทรัมป์หากศึกษาความคิดทางการเมืองของทรัมป์โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1990 ถึงทศวรรษที่ 2000 ทรัมป์กลับมีแนวคิดที่ต่างออกไปจากเวลานี้ในหลายประการ โดยแนวคิดของทรัมป์นั้นมีส่วนคล้ายกับแนวคิดประชานิยมซ้ายหลายประการ เช่น แนวคิดการประกันสุขภาพถ้วนหน้า และทรัมป์ก็มิได้มีแนวคิดต่อต้านผู้อพยพอย่างชัดเจน และมุ่งความสนใจเรื่องภาษีไปที่บางประเทศอย่างกรณีญี่ปุ่นเท่านั้น โดยเขามีความเห็นต่อการขาดดุลทางการค้าต่อญี่ปุ่นว่า “เอาเปรียบเราอย่างสาหัสมา 25 ปี” (Michael Janofsky, 2000) กล่าวได้ว่าทรัมป์มีแนวคิดทางการเมืองในแง่ภูมิสังคมแตกต่างอย่างมากกับในสมัยปี 2016 และปี 2025 กระทั่งรองประธานาธิบดีที่ทรัมป์เสนอในการรณรงค์เลือกตั้งของเขายังเสนอ โอปราห์ วินฟรีย์ (Oprah Winfrey) พิธีกรหญิงผิวดำที่มีชื่อเสียง โดยความสัมพันธ์ระหว่างทรัมป์กับวินฟรีย์กล่าวได้ว่าสนิทสนมกันอย่างมาก และทรัมป์ก็ให้สัมภาษณ์หลายครั้งว่าวินฟรีย์นั้นมีคุณสมบัติที่จะเป็นรองประธานาธิบดี (CBS News, 2018)

ความเปลี่ยนแปลงทางความคิดของทรัมป์ที่สำคัญเกิดภายหลังที่เขาถอนตัวจากการเลือกตั้งในปี 2000 และออกจากพรรคปฏิรูป (Reform Party) โดยในช่วงทศวรรษหลังจากนั้นการเมืองสหรัฐอเมริกาได้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากกรณีการโจมตี 9/11 และสงครามต่อต้านการก่อการร้ายในตะวันออกกลาง จนนำไปสู่ปัญหาทางการเมืองในตะวันออกกลางและวิกฤตผู้อพยพตามมา ทรัมป์กลายเป็นพาหนะทางการเมืองของการเมืองประชานิยมฝ่ายขวา โดยเขาใช้โวหารโจมตีการเมืองเชิงสถาบันอย่างรุนแรง และเขาเชื่อว่าการเมืองเชิงสถาบันต้องการกีดกันเขาออกไป (Jeremy Diamond, 2016) อย่างไรก็ตาม ในระยะนี้การเมืองเชิงสถาบันยังมีความเข้มแข็งอยู่ ทรัมป์ประสบความสำเร็จในการเอาชนะการเลือกตั้งสรรหาเบื้องต้นของพรรครีพับลิกัน แต่พรรครีพับลิกันในตอนนี้อยู่ยังเป็นส่วนหนึ่งสถาบันการเมืองที่ยึดโยงกับระเบียบทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นโดยเสรีนิยมกับเสรีนิยมใหม่อยู่ แม้จะมีรายงานจาก CNN ว่าคณะรัฐมนตรีที่ทรัมป์เสนอ เป็นคณะรัฐมนตรีที่อนุรักษ์นิยมสุดขั้วและมั่งคั่งที่สุดในประวัติศาสตร์ (Lorraine Woellert & Theodor Meyer, 2018) แต่ทรัมป์กลับถือตนเองว่าเป็นตัวแทนของการเมืองประชานิยมขวาในประเทศ ทั้งที่ทรัมป์และคณะรัฐมนตรีของเขา คือ ตัวแทนของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจแบบสุดขั้ว

ข้อเสนอของรัฐบาลทรัมป์ 1.0 เป็นการถอยห่างจากแนวคิดเสรีนิยมโดยตรงทั้งถอนตัวจากข้อตกลงปารีส และการแต่งตั้งผู้พิพากษาสูงสุดซึ่งมีแนวคิดอนุรักษนิยม เบรตต์ คาวานอห์ (Brett Kavanaugh) เคยตั้งข้อกล่าวหากรณีล่วงละเมิดทางเพศ และ นีล กอร์ซุช (Neil Gorsuch) ที่แม้จะมีแนวคิดแบบก้ำวหน้าหลายประการแต่ยังอยู่กลุ่มอนุรักษนิยม ความสนใจของสังคมอยู่กับการแต่งตั้งผู้พิพากษาสูงสุดที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม 2 ท่าน แต่ความเปลี่ยนแปลงในระดับรัฐส่งผลอย่างมาก เพราะทรัมป์ได้แต่งตั้งผู้พิพากษาที่มีแนวคิดอนุรักษนิยมมากกว่า 200 คนในระหว่างสมัยประธานาธิบดีแรกของเขา (Ballotpedia, 2025) ในส่วนของรัฐธรรมนูญจุดหมายของทรัมป์ คือต่อต้านการทำแท้งและอาจจะมีการลงโทษ ‘บางอย่าง’ กับผู้หญิง (Natasha Korecki, 2024) โดยเขากล่าวว่าจะสนับสนุนข้อเสนอของคองเกรสในการห้ามทำแท้งเป็นเวลา 20 สัปดาห์ อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าวไม่ผ่านกระบวนการสภา (Natasha Korecki, 2024) ข้อสังเกตประการสำคัญเกี่ยวกับจุดหมายของทรัมป์เกี่ยวกับการทำแท้งถือว่าน่าสนใจอย่างมาก โดยปี 2011 ทรัมป์ให้สัมภาษณ์ว่าเขาเป็น Pro-Choice กล่าวคือขึ้นอยู่กับการตัดสินใจส่วนบุคคล แต่ภายหลังที่เขาประกาศตัวว่าจะลงสมัครรับการเลือกตั้งสรรหาชั้นต้นของพรรครีพับลิกัน จุดยืนของทรัมป์ต่อการทำแท้งก็เปลี่ยนไป โดยเขานำเสนอตนเองว่ามีแนวคิด Pro-Life เพื่อตอบสนองต่อฐานเสียงของพรรครีพับลิกันที่มีความเป็นอนุรักษนิยมกว่า

สำหรับนโยบายทางเศรษฐกิจความคาดหวังของสาธารณชนอเมริกันร่วมกันของทั้งพรรครีพับลิกันและเดโมแครต คือ การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัญหาค่าครองชีพสูง และหนี้สาธารณะ ทรัมป์เชื่อว่านโยบายทางเศรษฐกิจที่อิงกับแนวทางสังคมนิยมหลายประการเป็นต้นเหตุของปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยแนวคิดสังคมนิยมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของกระแสความคิดแบบเสรีนิยมที่เติบโตในช่วงหลังสงครามเย็น โดยส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาที่เสรีนิยมใหม่ได้สร้างขึ้น แม้การเปิดกว้างทางเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ 2000 จะทำให้เศรษฐกิจโลกเติบโตอย่างมหาศาล แต่นั่นก็นำมาซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำและค่าครองชีพที่พุ่งสูงเช่นกัน ธนาคารโลกได้กำหนดให้วาระของการแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นวาระเร่งด่วน (The World Bank, 2001, p. 6) ทว่าสถานการณ์ของค่าครองชีพกลับแย่ลงเรื่อยๆ ความมั่นคงต่อค่าครองชีพของทั้งชนชั้นกลางและชนชั้นแรงงาน (Pew Research Center, 2020, p. 15) แนวคิดการสงเคราะห์สังคมจึงถูกผลักดันเพื่อให้ห่วงโซ่อุปทานทางเศรษฐกิจยังดำรงอยู่ได้ (FAO, 2017)

ทว่า ทรัมป์มองว่าแนวคิดการสงเคราะห์สังคมเป็นเครื่องกีดขวางการเติบโตทางเศรษฐกิจ เขามองว่าสวัสดิการแห่งรัฐ การรวมตัวที่เข้มแข็งของภาคประชาสังคมที่มุ่งปรับเงื่อนไขการทำงาน และกฎระเบียบทางธุรกิจ ทำให้เศรษฐกิจชะลอตัว ทรัมป์จึงนำเสนอแนวทาง

เศรษฐกิจที่ลดระเบียบข้อบังคับและมองข้ามระเบียบแรงงาน เพื่อตอบสนองต่อทุนให้มากที่สุด (Charles S. Clark, 2017) แนวคิดการสังเคราะห์สังคมนิยมมองว่าเป็นเหตุให้หนี้สาธารณะพุ่งสูง รวมกับการนำประเด็นผู้อพยพโดยเฉพาะผู้อพยพจากอเมริกากลางและอเมริกาใต้ ทรัมป์กล่าวถึงการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการสร้างกำแพง ‘ที่ใหญ่โตและสวยงาม’ โดยใช้งบประมาณจากเม็กซิโก (ABC News, 2018) การลดเงินช่วยเหลือค่าครองชีพทำให้ทรัมป์สามารถดำเนินลดภาษีให้บริษัทขนาดใหญ่และภาษีเงินได้บางส่วน เขายืนยันว่านโยบายการภาษีนี้เป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับประชาชนอเมริกัน (Oval Office, 2017) นอกจากกรณีนโยบายภาษี ทรัมป์ยังเป็นหนึ่งในผู้สนับสนุนการใช้พลังงานฟอสซิลและไม่เชื่อในเรื่องโลกร้อน (Molly Bergen, 2025) หรืออย่างน้อยที่สุดเขาปฏิเสธที่จะยอมรับผลกระทบของภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ

แม้จะมีคำกล่าวถึงความไม่สง่างามและขาดความเหมาะสมของทรัมป์ กระทั่งฝ่ายตรงข้ามอย่างพรรคเดโมแครตยังกล่าวนำทรัมป์และพรรครีพับลิกันภายใต้การนำของเขา เปรียบเทียบกับสมัยประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) แต่หากทำความเข้าใจนโยบายของทรัมป์กับเรแกนจะพบความเหมือนกันอย่างมาก และกลับกลายเป็นว่านโยบายของทรัมป์มีความสุดโต่งในทางเสรีนิยมใหม่มากกว่าเรแกน นอกจากนโยบายด้านเศรษฐกิจของทรัมป์ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเสรีนิยมใหม่ ในแนวนโยบายทางสังคมของเขาโน้มเอียงไปทางกลุ่มจัดตั้งประชาสังคมของฝ่ายจารีต (Ruth Graham & Charles Homans, 2024) กลุ่มผู้ยึดมั่นในสิทธิการพกพาและครอบครองอาวุธปืนอย่างสมาคมปืนไรเฟิล (David Smith & Lois Beckett, 2017) ไปจนถึงกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่า ‘คอแดง’ (Redneck) เป็นคำเรียกของกลุ่มผู้ใช้แรงงานทั้งทางอุตสาหกรรมและการเกษตร ไปจนถึงระดับเจ้าของฟาร์มขนาดใหญ่ (Brian Mann, 2017) กลุ่มเหล่านี้ได้รวมตัวกันร่วมทางการเมืองที่ถูกเรียกกว้างๆ ว่า ‘ประชานิยมฝ่ายขวา’ ทรัมป์ได้แสดงตนว่าเป็นตัวแทนของฝ่ายการเมืองนี้ โดยที่จุดยืนของเขาเองมิได้ปรากฏอย่างแน่ชัดอย่างน้อยที่สุดในมุมมองของนโยบายทางสังคม เพราะหากนำไปเปรียบเทียบกับข้อเสนอของเขาสมาชิกเป็นตัวแทนของพรรคปฏิรูปในปี 1999-2000 นั้นมีความแตกต่างกันหลายประการ โดยมีปัจจัยเป็นกระแสการเมืองของภาคประชาสังคมเป็นตัวกำหนดจุดยืนของทรัมป์

จุดนี้เองที่เป็นปัญหาสำคัญของสมัยประธานาธิบดีทรัมป์สมัยแรก ทรัมป์กลายเป็นปัจจัยที่ทำให้พลังของฝ่ายอนุรักษนิยมจารีตอเมริกันฟื้นคืน โดยมีปัญหาสังคมและเศรษฐกิจอันเกิดจากปัจจัยของระเบียบเสรีนิยมกับเสรีนิยมใหม่เป็นตัวกระตุ้น และหนึ่งในกลุ่มการเมืองประชาสังคมที่ฟื้นพลังกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มอนุรักษนิยมที่มีแนวคิดเหยียดสีผิว เป็นเหตุให้สมัยของประธานาธิบดีทรัมป์ดำเนินไปอย่างวุ่นวาย เนื่องจากความขัดแย้งทางสังคมที่ปะทุอย่าง

รุนแรง เรียกกันว่าการประท้วง Black Lives Matter (Britannica, 2025) โดยการใช้กำลังรุนแรงเกินเหตุโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อ จอร์จ ฟลอยด์ (George Floyd) ซึ่งเป็นชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกัน การปะทุของความรุนแรงมีส่วนมาจากการความไม่พอใจต่อการเลือกปฏิบัติโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อกลุ่มแอฟริกันอเมริกัน (Britannica, 2025) รวมทั้งยังมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งเริ่มเข้ามาในช่วงต้นของการประท้วง จนในที่สุดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ขยายวงจนกลายเป็นวิกฤตด้านสาธารณสุขระดับชาติของสหรัฐอเมริกาและเป็นวิกฤตของโลก

ท้ายที่สุดในการเลือกตั้งปี 2020 เป็นการแข่งขันระหว่างทรัมป์ กับ โจ ไบเดน (Joe Biden) การแข่งขันของทั้งสองคนจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของทรัมป์แม้จะมีความพยายามล้มผลการเลือกตั้ง โดยการปลุกปั่นมวลชนโดยทรัมป์จนนำไปสู่การบุก Capitol Hill ซึ่งเป็นรัฐสภาของสหรัฐอเมริกา (Brain Duignan, 2025) แต่ความพยายามของทรัมป์ล้มเหลวในภาพรวมที่แสดงออกมาชี้ไปถึงการกลับสู่ความเป็นปกติของระบิเยบเสรีประชาธิปไตยภายใต้เสรีนิยมใหม่ โดยกลุ่มสถาบันการเมืองประสบความสำเร็จในการกลับเข้าสู่อำนาจอีกครั้ง (Jim Garamone, 2021) ทว่า 4 ปีต่อมา ทรัมป์กลับสามารถรวบรวมเสียงมวลชนได้ใหม่และเอาชนะกลุ่มสถาบันการเมืองลงในการเลือกตั้งปี 2024 และเมื่อเขาขึ้นสู่อำนาจ ทรัมป์ปฏิเสธที่จะรับโครงสร้างสถาบันการเมืองของพรรครีพับลิกันเป็นแกนหลักในการบริหาร แต่เขาเลือกที่จะยึดพรรครีพับลิกันและสนับสนุนให้กลุ่มนักธุรกิจหรือนักอุตสาหกรรมที่ภักดีต่อเขาเข้าสู่อำนาจ เพื่อควบคุมโครงสร้างของฝ่ายบริหารไว้ ขณะเดียวกันก็ใช้อำนาจในการปรับโครงสร้างระบบราชการ และโครงสร้างรัฐเพื่อลดงบประมาณ เข้าไปทำลายโครงสร้างรัฐราชการของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งละเมิดอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและตุลาการ โดยถือว่าอำนาจจากการเลือกตั้งของฝ่ายบริหารสามารถใช้ได้ โดยไม่ต้องยึดโยงกับโครงสร้างของการถ่วงดุลอำนาจในระบอบประชาธิปไตย (Claire B. Wofford, 2025)

อุดมการณ์หรือแนวร่วมของรัฐบาลทรัมป์ 2.0 กล่าวได้ว่าแกนหลักของฝ่ายจารีตอนุรักษนิยมยังคงอยู่ แต่ที่เพิ่มเติมมา คือ กลุ่มลิเบอตาเรียน (Libertarian Party) ที่เชื่อมั่นในรัฐขนาดเล็กและเสรีภาพทางการเงิน โดยเฉพาะการสนับสนุนการใช้เงินสกุลคริปโต (Antulio Rosales & Ty Tarnowski, 2024) เขายังได้ยึดกุมพื้นที่ในสื่อสังคมออนไลน์เอาไว้อย่างเหนียวแน่น โดยกล่าวว่าการใช้ TikTok เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เขาชนะการเลือกตั้งและการที่เขากลายเป็นพันธมิตรทางการเมืองกับมหาเศรษฐีชาวแอฟริกาใต้ชื่อดังอย่างอีลอน มัสก์ (Elon Musk) เจ้าของสื่อสังคมออนไลน์ชื่อดังอย่าง X (ชื่อเดิมคือ Twitter) ทำให้ทรัมป์สามารถขับเคลื่อนความคิดทางการเมืองของเขา รวมทั้งแนวคิดที่ใกล้เคียงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จุดนี้เกิดจากการควบคุมการนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบโดยอัลกอริทึม (Algorithm) (Pew Research Center, 2024) (Gustavo Morales et al., 2025) โดยเน้นการเผยแพร่ข้อมูลของบรรดา

ผู้นำทางความคิดหรือบุคคลสาธารณะที่มีแนวคิดแบบอนุรักษนิยม-จารีต และนำเสนอข้อมูลด้านลบของฝ่ายตรงข้ามหรือเหตุการณ์ที่ส่งผลให้คะแนนนิยมของฝ่ายขวาสูงขึ้น เช่น ข่าวอาชญากรรมของกลุ่มผู้อพยพ ปัญหาสังคมจากเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง และการทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ลดความเป็นมนุษย์ลง โดยอ้างถึงกระบวนการทางกฎหมายเพื่อสร้างคะแนนนิยมให้กับทรัมป์และเป็นมติสังคมในการจัดการปัญหาผู้อพยพในรูปแบบที่ สุดโต่งมากขึ้นเรื่อยๆ (Beverly Crawford Ames, 2019)

สมัยของรัฐบาลทรัมป์ 2.0 เป็นการใช้นโยบายประชานิยมที่เต็มรูปแบบและยังมีการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ สุดโต่ง ทั้งการลดบทบาทหรือใช้อำนาจกดดันองค์การระหว่างประเทศให้คล้อยตามนโยบายของตน รวมทั้งการใช้นโยบายการภาษีและอำนาจทางเศรษฐกิจกดดันให้ประเทศต่างๆ ที่ทำการค้าและได้ดุลกับสหรัฐอเมริกาผ่านมาตรการภาษีที่จะทำให้ระเบียบการค้าเสรีภายใต้เสรีนิยมใหม่เสียหาย พฤติกรรมด้านการต่างประเทศที่ข่มขู่คุกคามอธิปไตยของรัฐอื่นและการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจทำสงครามการค้าไปจนถึงการดำเนินนโยบายทางสังคมที่ตรงข้ามกับแนวคิดเสรีนิยมอย่างสิ้นเชิง ทำให้เกิดการคาดการณ์ และการวิเคราะห์โดยกลุ่มนักวิชาการด้านการเมืองว่าระเบียบโลกเสรีนิยมและเสรีนิยมใหม่นั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว (David Jamieson, 2025) อย่างไรก็ตาม ข้อคิดเห็นและข้อวิเคราะห์นี้มีได้มีนักวิชาการเห็นด้วยไปเสียทั้งหมด ในความเห็นของอีกฝั่งได้เสนอว่าท้ายที่สุดแล้ว ประชาานิยมและอุดมการณ์ของทรัมป์ยังคงสอดคล้องกับระเบียบเสรีนิยมใหม่ แต่ภาพความเปลี่ยนแปลงทางระเบียบโลกเกิดจากความพยายามของกลุ่มชนชั้นนำที่ได้ประโยชน์จากเสรีนิยม แต่ขณะเดียวกันก็ตระหนักถึงแรงต้านและความไม่พอใจในสังคม จึงได้นำเสรีนิยมใหม่มาเปลี่ยนโฉมและผลักดันให้ทรัมป์เป็นหน้ากากของกลุ่มทุนที่เติบโตจากเสรีนิยมใหม่

4. Trumpism กับการสิ้นสุดของเสรีนิยมและเสรีนิยมใหม่ (?)

สู่การปะทะทางอารยธรรม

การขึ้นสู่อำนาจของทรัมป์สมัยแรกและต่อมาพ่ายแพ้ให้กับโจ ไบเดน ถูกมองว่าเป็นการคืนสู่ความปกติ และระเบียบเสรีนิยมใหม่ รวมทั้งโลกาภิวัตน์ยังคงดำรงต่อไป ทว่าความพ่ายแพ้ของพรรคเดโมแครตในฐานะตัวแทนสถาบันการเมืองเดิม รวมทั้งการที่กลุ่มผู้รักดีทรัมป์ประสบความสำเร็จในการยึดครองพรรครีพับลิกันได้นำไปสู่ข้อเสนอทางวิชาการว่าเสรีนิยมใหม่และระเบียบโลกแบบเสรีนิยมได้สิ้นสุดลง ผ่านการใช้นโยบายแบบแยกตัวและปกป้องทางการค้าของสหรัฐอเมริกาในประเด็นด้านภาษีศุลกากร รวมทั้งการข่มขู่แคนาดาให้เข้าร่วมกับสหรัฐอเมริกาในฐานะรัฐที่ 51 (Rebecca Schneid, 2025) ความพยายาม ‘ซื้อ’ กรีนแลนด์จากเดนมาร์ก และการข่มขู่ใช้อำนาจทางทหารและเศรษฐกิจในการยึดครอง

คลองปานามา (Haley Ott et al., 2025) จอห์น เมียร์ไชเมอร์ (John Mearsheimer) ได้ระบุถึงการขึ้นสู่อำนาจของทรัมป์ทั้งสองครั้งว่าเป็นการสิ้นสุดของระเบียบโลกเสรีนิยมและเป็นการย้อนกลับสู่ยุคของชาตินิยม เมียร์ไชเมอร์อธิบายภาวะที่เสรีนิยมใหม่และโลกาภิวัตน์สร้างขึ้นว่าไม่เพียงพอต่อการดำรงไว้ซึ่งสังคม เนื่องจากมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความขัดแย้งในตัวเอง สังคมใดสังคมหนึ่งแต่แรก (John Mearsheimer, 2021, p. 3) ชาตินิยมเป็นหน่วยความร่วมมือพื้นฐานที่ทำให้เกิดความร่วมมือภายในสังคมได้ดีกว่า รวมทั้งปัจจัยด้านอารมณ์เป็นเงื่อนไขที่สำคัญข้อหนึ่งของมนุษย์ทำให้ความเป็นชาตินิยม ซึ่งโยงใยไปถึงความเชื่อทางศาสนาเข้มแข็งอย่างมาก ปัจจัยเหล่านี้ถูกกดเอาไว้ด้วยพลังของเสรีนิยม

ในความชอบธรรมที่เสื่อมถอยของระเบียบเสรีนิยมนอกจากปัจจัยทางสังคมที่เมียร์ไชเมอร์ระบุถึง คือ ปัญหาจากเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ที่น่าไปสู่ความเหลื่อมล้ำ ปัญหาของเสรีนิยมกลายเป็นวิกฤตที่ฝังรากเนื่องจากเศรษฐกิจโลกในช่วงหลังปี 2008 แม้จะมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องแต่เส้นของความเหลื่อมล้ำกับขยายตัวออกไปอย่างมาก ทำให้ไม่สามารถดำรงไว้ซึ่งรัฐสวัสดิการหรือนโยบายสงเคราะห์เดิมได้ ปัญหานี้เป็นปัญหาที่พบได้อย่างชัดเจนในรัฐสวัสดิการของบรรดาชาติอุตสาหกรรมก้าวหน้าในยุโรป และเมื่อรัฐเข้าสู่ภาวะขาดดุลงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ทำให้รัฐต้องเข้าไปแปรรูปรัฐวิสาหกิจและบริการสาธารณะ เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ จนนำไปสู่แรงกดดันทางเศรษฐกิจต่อประชาชน เพิ่มจากภาวะทางเศรษฐกิจจากเดิมที่แย่อยู่แล้ว ปัจจัยขั้นต้นของปัญหาเหล่านี้เกิดจากการกระจุกตัวทางเศรษฐกิจ และเมื่อรัฐเข้าสู่ภาวะชะลอตัวทางเศรษฐกิจกลับกลายเป็นว่าวิธีการแบบเสรีนิยมใหม่ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น การลดภาษี การลดหรือเลิกกฎระเบียบ ทว่าการดำเนินนโยบายดังกล่าวทำให้เกิดภาวะงูกินหาง ผลักให้ทุนทรงอำนาจมากขึ้นจนไม่มีกลไกใดๆ สามารถควบคุมทุนข้ามชาติที่มีจุดหมายเพื่อแสวงหากำไรสูงสุดเหล่านั้นได้ จนเกิดเป็นภาวะที่นำไปสู่การผูกพันของระเบียบการเมืองอย่างซ้ำๆ (Wolfgang Streeck, 2016)

ในแง่มุมหนึ่ง การเมืองแบบประชานิยมทั้งซ้ายและขวา ซึ่งถูกมองว่าเป็นการเมืองแบบต่อต้านสถาบัน (anti-establishment) ทว่าการเมืองประชานิยมนั้นในอีกมุมหนึ่ง คือ เครื่องมือของกลุ่มคนที่ไม่มียศอำนาจในการเปลี่ยนโครงสร้างการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรับใช้เสรีนิยมใหม่ ประชาชนเป็นตัวแทนของการเมืองนอกระบบ เข้าไปต่อสู้กับการเมืองในระบบจึงเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ในมุมมองของเขาประชานิยมไม่ใช่ภัยคุกคามต่อประชาธิปไตยตามที่เสรีนิยมกระแสหลักกังวล แต่เป็นสัญญาณเตือนว่าประชาธิปไตยกำลังสูญเสียหลักการและถูกรบงการโดยกลไกของตลาด ประชาชนในบางความหมายจึงถูกนิยามว่าเป็นเศษเสี้ยวของการเมืองแบบผู้แทน เพราะในปัจจุบันระบบการเมืองไม่สามารถนำเสนอตัวเลือกจริงให้กับประชาชนได้อีกต่อไป เนื่องจากพรรคการเมืองสายกลางทั้งซ้ายและขวา ต่างหลอมรวมเข้า

กับอุดมการณ์ตลาดเสรีซึ่งถูกสถาปนาให้เป็นฐานของสถาบันการเมืองในระบบไปแล้ว (Wolfgang Streeck, 2016, pp. 105-106)

ข้อสังเกตที่สำคัญซึ่งงานศึกษานี้ได้ระบุเบื้องต้นถึงรากทางความคิดของเสรีนิยมใหม่ คือ การศึกษาแนวคิดของ ฟรีดริช ฮาเย็ก (Friedrich Hayek) หนึ่งในผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดของเสรีนิยมใหม่ โดยพื้นฐานทางความคิดงานของฮาเย็กมิได้สนับสนุนระบอบประชาธิปไตยในเชิงการต่อต้านแต่อย่างใดอยากมีส่วนร่วมในการกำหนดเชิงสถาบัน เพื่อสร้างกฎเกณฑ์ในการปกป้องตลาดจากอำนาจรัฐและความต้องการของประชาชน มีการระบุในงานของเขาเองว่าประชาธิปไตยนั้นยอมรับได้ตราบเท่าที่มันเคารพในตลาด (Quinn Slobodian, 2018, pp. 104, 112) และฮาเย็กมีแนวโน้มที่จะยอมรับระบอบเผด็จการหากระบอบนั้นยินยอมและส่งเสริมให้ตลาดมีอิสระในการเติบโต (Andrew Farrant et al., 2012)

งานของฮาเย็กในชื่อ *The Road to Serfdom* (1944) และ *The Constitution of Liberty* (1960) เป็นหนึ่งในเครื่องมือทำความเข้าใจความคิดของเขา โดยช่วงเวลานั้นฮาเย็กได้วิจารณ์ถึงภาวะที่รัฐเป็นผู้ริเริ่มแผนการทางเศรษฐกิจที่ให้บทบาทของรัฐเป็นแกนนำ แม้เขาจะยอมรับว่าแนวคิดดังกล่าวเกิดจากเจตนาดี แต่การใช้อำนาจรวมศูนย์เพื่อกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจจะนำไปสู่การบังคับประชาชนในรัฐและอำนาจนั้นจะขยายใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ (Friedrich A. Hayek, 1944, pp. 91-92) ความจริงแล้วข้อเสนอนี้ของฮาเย็กเกิดจากบริบททางประวัติศาสตร์ในช่วงระหว่างสงคราม (Interwar period) ที่แนวทางเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง (Autarky) (Eric Helleiner, 2021) ที่รัฐเผด็จการ เช่น นาซีเยอรมนี ฟาสต์อิตาลี จักรวรรดิญี่ปุ่น และสหภาพโซเวียตนำไปใช้ ฮาเย็กตั้งข้อสังเกตว่าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งรัฐ ย่อมต้องมีการกล่อมเกล่าประชาชนทั้งการใช้ไม้อ่อนและไม้แข็ง เจตจำนงของประชาชนจะถูกแทนที่โดยเจตจำนงของนักเทคโนโลยีของรัฐเป็นผู้ควบคุมและเสนอแนะนโยบายต่อฝ่ายการเมือง ข้อเสนอของฮาเย็กได้กล่าวถึงการสร้างรากฐานทางเสรีภาพ เพื่อเป็นหลักประกันทางสังคมไม่ให้สิ้นโอกาสสู่การเป็นเผด็จการ แม้ฮาเย็กจะมุ่งหมายให้เสรีนิยมใหม่เป็นพื้นที่แห่งโอกาสและการทดลอง เพราะการเรียนรู้ถูกผิดเป็นเงื่อนไขของการผลักดันทางสังคม และวิจารณ์นโยบายส่งเสริมความเท่าเทียมว่าไม่แก้ปัญหามาจริง เขามุ่งหวังให้รัฐสร้างแนวระเบียบการปฏิบัติที่คาดเดาได้เพื่อให้เกิดสภาพสังคมที่มั่นคงเหมาะสมแก่การเติบโตของทุนและไม่ล้ำเข้ามาในการให้ความหมายชีวิตของปัจเจก (Friedrich A. Hayek, 1960, pp. 28-29)

ข้อเสนอของฮาเย็กล้อมรอบอยู่กับความพยายามในการวางรากฐานของเสรีนิยมใหม่ให้กลายเป็น “สถาบันการเมือง” ที่มั่นคงแน่นอน มีอาจถูกเปลี่ยนแปลงได้ง่ายจากเจตจำนงของเสียงข้างมากในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอาจรุกร้าเข้ามายังพื้นที่เศรษฐกิจผ่านกลไกของรัฐ โดยฮาเย็กให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับแนวคิดตลาดนิยม เนื่องจากเขามองว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจ

คือแรงขับเคลื่อนพื้นฐานของมนุษย์ การเปิดพื้นที่ให้ปัจเจกบุคคลมีเสรีภาพสูงสุดในการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ จึงเป็นหนทางนำไปสู่เสรีภาพในมิติอื่นๆ อย่างถ้วนทั่วกัน (Friedrich A. Hayek, 1960, p. 74) ข้อเสนอเช่นนี้ถูกบ่งชี้ว่านำไปสู่ปัญหาจากการรับแนวคิดไปใช้แบบครึ่งๆ กลางๆ ของสถาบันการเมืองยุคใหม่ ที่รับแนวคิดเสรีนิยมในแง่มุมของการส่งเสริมการเติบโตของตลาด สหภาพแรงงานและระเบียบทางเศรษฐกิจถูกทำลายในนามของความก้าวหน้าและเติบโตของตลาด แนวคิดสวัสดิการแห่งรัฐถูกปิดตงไป ทำให้ประชาชนต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในนามความก้าวหน้าของตลาดเอง

แม้ในเชิงหลักการแล้วการลดทอนอำนาจรัฐและสวัสดิการสังคมจะเป็นข้อเสนอของชาเย็ก แต่ชาเย็กนั้นมุ่งหวังให้ตลาดมีความยุติธรรมในการแข่งขัน เขาเสนอให้ยุบระเบียบทางเศรษฐกิจบางข้อ แต่ในหลายๆ กฎระเบียบชาเย็กเห็นสมควรว่าควรดำรงอยู่ในฐานะเครื่องมือเพื่อทำให้ตลาดมีความยุติธรรมไม่เกิดภาวะการผูกขาดโดยทุนที่ใหญ่กว่าทุนอื่น รวมทั้งการสร้างสังคมที่ตระหนักถึงทางเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นกิจกรรมประจำวันที่สำคัญอย่างมากต่อมนุษย์ เพื่อทำให้เกิดองค์ประกอบของการแข่งขันอย่างเท่าเทียมกัน (Friedrich A. Hayek, 1960, pp. 43, 125) ทว่า เสรีนิยมในแบบปัจจุบันมีเป้าหมายของการลดทอนระเบียบเพื่อนำไปสู่การผูกขาดทางเศรษฐกิจของทุนใหญ่ชัดเจน และอำนาจในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจให้อยู่บนเงื่อนไขของการเป็นตลาดนิยมตามแนวคิดของชาเย็กมิได้เกิดจากมติของสังคมที่ตระหนักถึงทางเศรษฐกิจ ในข้อนี้เป็นข้อเสนอที่ขัดแย้งกันเองของชาเย็กในการสร้างสถาบันการเมืองเพื่อปกป้องเสรีนิยมใหม่ แต่กลับคาดหวังให้ประชาชนเป็นกลไกที่เข้าไปตัดสินใจในลัทธิตลาดนิยมของเขา

ในจุดนี้การผงาดขึ้นมาของการเมืองประชานิยมจึงเป็นจุดหมายว่าระเบียบเสรีนิยมและเสรีนิยมใหม่จะถูกโจมตีและเปลี่ยนแปลงไปตามเจตจำนงของประชาชน ความเกี่ยวเนื่องเชิงตรรกะคล้ายจะเป็นจริงเมื่อทรัมป์เข้าสู่อำนาจปี 2016 และเว้นวรรคไปจนกลับมาปี 2025 การปฏิรูปของระเบียบเกิดขึ้นจริง แต่เป็นการปฏิรูปของเสรีนิยมใหม่ที่เล็ก ยึดโยงตัวเองกับค่านิยมเสรีนิยม ขณะที่ฝ่ายประชานิยมขวาเลือกที่จะนำเอาตัวเองไปยึดโยงกับแนวคิดจารีตและนำเสนอตัวเองว่าเป็นพระผู้ไถ่ เพราะตระหนักว่าแนวคิดเสรีนิยมล้มเหลวในการยึดโยงผู้คนเอาไว้ แม้จะมีความเชื่อว่าการค้าเสรีกำลังถดถอยจากนโยบายภาษีทรัมป์ทั้งสองครั้ง โดยยกตัวอย่างถึงความพยายามดึงโรงงานกลับมาที่สหรัฐอเมริกาและการใช้นโยบายภาษีศุลกากรขาเข้าเพื่อกีดกันการนำเข้าสินค้า ทำให้ต้นทุนของสินค้านำเข้ามีราคาสูงขึ้น จนแข่งขันกับสินค้าที่ผลิตในประเทศได้ยาก แต่ในความเป็นจริงทรัมป์กำลังพยายามใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อปรับโครงสร้างตลาดใหม่และบีบให้ภูมิภาคอื่นในโลก รับสินค้าอเมริกันมากขึ้น รวมทั้งนโยบายภายในประเทศเอง ทรัมป์มีความพยายามทำลายระเบียบข้อบังคับทาง

เศรษฐกิจให้ทุนเติบโตได้ง่ายขึ้น รวมทั้งการทำลายโครงสร้างสวัสดิการสังคม เพื่อลดค่าใช้จ่ายรัฐ และให้ประชาชนพึ่งพาสวัสดิการจากเอกชนมากขึ้น เขายังประกาศตัวเป็นพันธมิตรกับกลุ่มที่ปฏิเสธการเมืองอยู่ของโลกร้อน เพื่อเปิดทางให้อุตสาหกรรมน้ำมัน และการขุดเจาะทรัพยากร (Quinn Stobodian, 2023)

สำหรับในแนวคิดทางสังคมแล้วเสรีนิยมใหม่ถูกตั้งคำถามว่าในความเปลี่ยนแปลงของโลกที่หันขวาไปทางแนวคิดจารัตนิยมมากขึ้นจะดำรงอยู่ได้อย่างไร เมื่อเสรีนิยมใหม่ผูกติดกับระเบียบเสรีนิยมซึ่งโดยผิวเผินแล้วทั้งสองแนวทางมีความสอดคล้องกันในเชิงของความคิดกว้าง ทว่า พื้นฐานของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ในมิติเชิงสังคมกลับมีความสอดคล้องกับแนวคิดอนุรักษนิยมสูง โดยฮาเย็กได้ระบุถึงมิติทางสังคมในแนวคิดเสรีนิยมใหม่ สนับสนุนให้หน่วยงานสังคมแบบจารัตเข้าเต็มเต็มในช่องว่างที่รัฐหายไป (Friedrich A. Hayek, 1960, pp. 294-295) ในระบบเศรษฐกิจด้วย ฉะนั้น การมาของเสรีนิยมใหม่ที่ผสานตนเป็นเนื้อเดียวกับแนวคิดเสรีประชาธิปไตย จึงเป็นการปรับตัวในระยะแรกของเสรีนิยมใหม่ให้เข้ากับบริบทการเมืองโลกในช่วงทศวรรษที่ 1990 แต่เมื่อโลกเผชิญวิกฤตทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจปี 2008 บรรดาชนชั้นนำทางการเมืองและเศรษฐกิจ ได้นำเสรีนิยมใหม่ออกจากการเมืองเชิงสถาบันและนำแนวคิดแบบจารัตมาสวมใสในมิติด้านสังคมของเสรีนิยมใหม่แทน จากนั้นก็ตั้งตัวเป็นศัตรูกับนักเทคโนโลยี และกลุ่มการเมืองเชิงสถาบันที่ยังคงต้องปกป้องเสรีนิยมใหม่ไปด้วย ผลลัพธ์ของความขัดแย้งดังกล่าวย่อมไม่สร้างความเสียหายให้กับเสรีนิยมใหม่แต่อย่างใด เพราะท้ายสุดแล้วถ้าการเมืองเชิงสถาบันชนะ เสรีนิยมใหม่ยังคงเป็นแนวทางเศรษฐกิจของการเมืองสถาบันต่อไปและหากฝ่ายการเมืองประชานิยมขวาเป็นฝ่ายได้ชัย นั่นจะเป็นการผลักเสรีนิยมใหม่เข้าสู่ระเบียบวิธีคิดตามรากของเสรีนิยมใหม่

การหวนคืนสู่รากอนุรักษนิยมของระเบียบสังคมโลกและเสรีนิยมใหม่ ทำให้ข้อเสนอของเมียร์โซเมอร์มีน้ำหนักขึ้นมาก เพราะเขาเป็นหนึ่งในผู้นำเสนอที่ยึดมั่นว่าระเบียบเสรีนิยมใหม่ที่เกิดขึ้นหลังสงครามเย็นนั้นอุดมไปด้วยปัญหาและขัดกับธรรมชาติของมนุษย์และรัฐในภาพรวม (John J. Mearsheimer, 2019, p. 8) เขานำเสนอว่าแนวทางเสรีนิยมเป็นเครื่องมือของรัฐบาลอำนาจตะวันตกในการหลอมรวมสภาวะที่กระจัดกระจายของระเบียบโลกหลังสงครามเย็น โดยมุ่งโอบรับความหลากหลายและสร้างนิติรัฐเพื่อใช้เป็นอำนาจในการเข้ากำหนดนโยบายของรัฐต่างๆ ให้สอดคล้องกับระเบียบตะวันตก (John J. Mearsheimer, 2019, pp. 20-21) แต่ท้ายที่สุดองค์ประกอบทางสังคมของเสรีนิยมนั้นไม่สามารถยึดโยงสังคมไว้ได้จริง จึงเป็นเหตุให้แนวคิดสังคมแบบจารัตหวนกลับมาใหม่ โดยส่วนหนึ่งของความแตกแยกทางสังคมนั้นเกิดจากปัจจัยของเสรีนิยมใหม่ที่เป็นองค์ประกอบของเสรีนิยม โดยกระบวนการแยกตัวนั้นกระทำโดยภาวะที่ตลาดส่งเสริมให้เกิดเสรีภาพทางตลาด และการแสวงหากำไร โดยเป้าหมาย

เหล่านั้ได้รับการส่งเสริมผ่านสถาบันการเมืองที่มุ่งหวังให้ตลาดเติบโตไปเรื่อยๆ จึงใช้ภาวะนี้กดดันกับปัจเจกบุคคลกลับกลายเป็นว่าภาวะที่ส่งเสริมให้ปัจเจกแข่งขันกันเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด นำไปสู่ความแตกแยกและชุมชนกลายเป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้อีกต่อไป (Patrick J. Deneen, 2018, p. 15)

รวมไปถึงความล้มเหลวของเสรีนิยมที่ไม่สามารถสร้างค่านิยมร่วมขึ้นมาได้จริง นอกจากการแสวงหาความมั่งคั่งในตลาดและเสรีภาพส่วนบุคคล ซึ่งทำให้สังคมขาดซึ่งความเชื่อมโยงกันต่างกับศาสนาและชาตินิยมที่สร้างอุดมการณ์ความเชื่อมร่อกันได้ ผลที่เกิดขึ้น คือ ภาวะที่สังคมไม่มีความหมาย (Patrick J. Deneen, 2018, p. 87) ทั้งหมดนี้ยังโยงไปถึง ภาวะความเป็นสถาบันของเสรีนิยมและเสรีนิยมใหม่ที่เปลี่ยนระบอบการบริหารทางการเมืองและเศรษฐกิจเป็นการบริหารโดยชนชั้นนำเทคโนโลยี โดยกลุ่มนักเทคนิคผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเข้าไปกำหนดนโยบาย รวมทั้งควบคุมการบริหารของรัฐผ่านสื่อ สถาบันการเมือง ราชการ และเครือข่ายเทคโนโลยี

นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างเศรษฐกิจได้ทำลายระบบพหุประชาธิปไตยลงไป กล่าวคือ ตัวแทนของประชาธิปไตยที่เป็นรัฐ ทูต และแรงงาน (สหภาพ) เคยดำรงอยู่ร่วมกันผ่านการประนีประนอมอำนาจ เพื่อเจรจากับการปันส่วนทางเศรษฐกิจจากการผลิตส่วนเกินของระบบทุนมาตลอด ความสัมพันธ์ที่สมดุลนี้ถูกทำลายลงโดยกระบวนการเสรีนิยมใหม่ที่เปลี่ยนหน่วยการบริหาร รัฐวิสาหกิจ ให้กลายเป็นเอกชนซึ่งไร้ซึ่งอุดมการณ์ใดๆ นอกจากการแสวงหากำไรสูงสุดและกระทำการไปพร้อมกับการทำลายแรงงาน ผ่านการลดอำนาจสหภาพในการเจรจากับการปันส่วนทางเศรษฐกิจด้วยเหตุผลว่าเป็นเครื่องกีดขวางการเติบโตทางเศรษฐกิจและตลาด รวมทั้งการย้ายฐานการผลิตออกจากประเทศไปสู่ตลาดแรงงานราคาถูกในประเทศกำลังพัฒนา จนทำให้ชนชั้นแรงงานสูญเสียรายได้และอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจไป (Michael Lind, 2020, pp. 25, 45)

นอกจากนี้การหวนคืนของแนวคิดสังคมแบบจารีตถูกอธิบายในระดับที่ลึกซึ้งขึ้นในงานของ ซามูเอล ฮันติงตัน (Samuel Huntington) ซึ่งนำไปสู่การเกิดขึ้นของกลุ่มอำนาจในการเมืองระหว่างประเทศที่แบ่งออกจากกันด้วยเงื่อนไขทางวัฒนธรรม (Clash of Civilizations) โดยในงานศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นพลวัตที่มีรากฐานจากข้อเสนอของฮันติงตัน ผ่านการทำความเข้าใจความเสื่อมถอยของเสรีนิยมและความเปลี่ยนแปลงของเสรีนิยมใหม่ โดยการปะทะระหว่างอารยธรรมในมุมมองของฮันติงตันได้ระบุถึงเขตพื้นที่การปะทะระหว่างอารยธรรม (Fault Line Conflict) (Samuel P. Huntington, 1996, p. 36) ซึ่งในมุมมองของฮันติงตันแล้วมีลักษณะเป็นการปะทะในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แต่ความเปลี่ยนแปลงที่เสรีนิยมใหม่ได้สร้างขึ้น ได้นำไป

สู่การปะทะในเชิงภูมิเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการปะทะของเสรีนิยมใหม่แบบตะวันตกและจีน (M. Ulric Killion, 2003, pp. 2-3, 13)

โดยการเปรียบเทียบระหว่างตะวันตกและจีนถูกศึกษาผ่านสิ่งที่เรียกว่า ‘เขตเศรษฐกิจพิเศษ’ แม้เขตเศรษฐกิจพิเศษจะเป็นนวัตกรรมทางเศรษฐกิจจากโลกตะวันตก แต่ประเทศที่นำไปใช้อย่างแพร่หลาย คือ จีน และด้วยธรรมชาติของจีนที่ปกครองแบบอำนาจนิยม ทำให้เกิดความเชื่อว่าจะไม่ส่งเสริมให้เกิดการเติบโตของทุนเท่ากับแนวทางเสรีนิยมประชาธิปไตยตะวันตก ความเชื่อนี้เกิดจากข้อเสนอของฝ่ายเสรีนิยมผ่านแนวคิดธรรมาภิบาล อันเป็นหลักในการค้าประกันหลักทรัพย์สินส่วนตัวและปกป้องตลาดจากการรุกรานของรัฐ ทว่า จีนพิสูจน์ให้เห็นว่ารัฐอำนาจนิยมสามารถผลักดันให้ตลาดเติบโตได้ถึงขีดสุด ผ่านการผ่อนปรนถึงกฎระเบียบต่อเอกชนและการตัดตอนกฎหมายแรงงาน เพื่อแปรสภาพให้เกิดภาวะที่เหมาะสมกับการเติบโตของทุนมากที่สุด เขตเศรษฐกิจพิเศษ ถือได้ว่าเป็นนโยบายทางเศรษฐกิจที่สร้างความมั่งคั่งให้กับเศรษฐกิจจีนอย่างมาก และมีอัตราส่วนที่ร้อยละ 22 ของ GDP ประเทศ (World Bank, 2017)

ในข้อนี้เอง การขึ้นสู่อำนาจของทรัมป์จึงเป็นการนำเสนอระเบียบประชาธิปไตยที่ขับเคลื่อนสังคมบนแนวทางแบบอนุรักษนิยมที่ปฏิเสธความหลากหลาย (exclusive society) เป็นการขับเข้าสู่ระเบียบโลกแบบที่ฮันดิงตันเสนอ คือ การรวมกลุ่มทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และภาษา ที่ใกล้เคียงกันมากขึ้น ทว่า ในการศึกษาปัจจัยแวดล้อมจะสามารถเห็นได้ว่าโลกตะวันตกทั้งหมดมิได้หันหลังให้กับเสรีประชาธิปไตยที่โอบรับความหลากหลาย เพราะโครงการยุโรปของสหภาพยุโรปที่มีฝรั่งเศส-เยอรมนีเป็นแกน ยังคงยึดมั่นในประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างแต่ในอนาคตเพื่อปกป้องตนเองจากการเมืองประชานิยมซึ่งจะทำลายโครงการยุโรปของทั้งสองชาติอาจทำให้ทั้งสองชาติขยับเป็นสังคมปิดมากขึ้น (Samuel P. Huntington, 1996)

5. ทรัมป์ ประชาานิยมขวา เสรีนิยมใหม่ และการปะทะทางอารยธรรม

ข้อสรุปในงานศึกษานี้ คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับลัทธิทรัมป์หรือ Trumpism องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดกลับไม่ใช่ตัวทรัมป์เอง เพราะเขาเป็นเพียงพหุหนะทางการเมืองของฝักฝ่ายทางการเมืองที่ต่อต้านการเมืองเชิงสถาบัน ซึ่งมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับฝ่ายประชานิยมขวาและกลุ่มธุรกิจที่มุ่งหมายในเสรีนิยมใหม่ขยายตัวยิ่งขึ้นไปอีก จุดยืนที่มั่นคงของทรัมป์คือการอธิบายตนเองว่าเป็นคนนอกทางการเมือง โดยเขามักจะยึดโยงอยู่กับกลุ่มการเมืองที่ต่อต้านการเมืองเชิงสถาบันในช่วงเวลาต่างๆ แต่ในมุมมองนโยบายกลับมิได้มีจุดยืนที่แน่นอนและเปลี่ยนไปมาเพื่อตอบสนองต่อกระแสมวลชน เพราะหากพิจารณาแนวคิดและข้อเสนอเชิงนโยบาย

ไปจนถึงวงสังคมของเขาในช่วงเวลาแต่ละช่วงล้วนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะในแต่ละช่วงเวลามาก

การทำความเข้าใจลัทธิทรัมป์ซึ่งจากอธิบายเบื้องต้นมีลักษณะเป็นร่วมทางความคิดที่รวมเอากลุ่มการเมืองที่มีความเหมือนในบางเรื่องและแตกต่างในบางประการเอาไว้ เช่น การรวมตัวของกลุ่มองค์กรทางศาสนาและกลุ่มสมาคมอาวูธไรเฟิล ไปจนถึงกลุ่มพลเมืองดิจิทัลที่เชื่อในลัทธิเงินสกุลคริปโตและกลุ่มลิเบอร์ทาเรียนที่ปฏิเสธอำนาจรัฐ ทรัมป์แสดงตนว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มการเมืองเหล่านี้ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ในเชิงรายละเอียดมีความแตกต่างกันในเชิงอุดมการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจหลายประการ แต่จุดร่วมที่สำคัญคือกลุ่มเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นปฏิปักษ์หรือไม่ยอมรับระเบียบเสรีนิยมซึ่งเป็นการเมืองเชิงสถาบัน การเกิดขึ้นของประชานิยมแม้จะถูกอธิบายว่าเกิดขึ้นด้วยเจตจำนงแห่งการปฏิรูป โดยมุ่งเปลี่ยนแปลงสภาวะที่สังคมถูกรอบงำโดยแนวคิดเสรีนิยมที่ทำให้ความยึดโยงของมนุษย์ในสังคมอ่อนแอลง ขณะเดียวกันก็มีแรงผลักดันทางเศรษฐกิจจากแนวทางเสรีนิยมใหม่ ข้อเสนอที่ยืนยันโดยโวหารของกลุ่มการเมืองในกระแสที่มุ่งใช้การเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่อำนาจหรือกระทั่งการเข้าสู่อำนาจโดยวิธีการอื่นได้นำเสนอถึงแนวทางใดๆ เพื่อที่จะลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจลง

หากคิดในเชิงตรรกะของความเชื่อมโยงนี้เสรีนิยมใหม่จะถูกเปลี่ยนไปพร้อมกับระเบียบเสรีนิยม เพราะทั้งสองนั้นถูกมองว่าเป็นเรือนร่างในสถาบันการเมืองเดียวกันที่มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ทว่า ในความจริงแล้วเสรีนิยมใหม่กลับมีรากที่ยึดโยงกับแนวคิดสังคมแบบจารีต และได้เข้าไปยึดกุมขบวนการประชานิยม โดยเฉพาะในกลุ่มประชานิยมขวาเอาไว้ ถือว่าเป็นความพยายามของเสรีนิยมใหม่ในการแสวงหาความชอบธรรมใหม่จากภาวะที่มันสร้างขึ้นเอง นั่นคือภาวะความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การทำลายนโยบายรัฐสวัสดิการ และการทำลายข้อระเบียบเพื่อป้องกันการผูกขาดทางตลาด โดยการที่เสรีนิยมใหม่นั้นแทรกตัวเข้าไปในขบวนการประชานิยมฝ่ายขวา พร้อมกับยังคงดำรงอยู่ในฐานะสถาบันการเมืองของฝ่ายการเมืองเชิงสถาบันที่ยังคงต้องปกป้องเสรีนิยมใหม่ต่อไป ทำให้ความเปลี่ยนแปลงในอนาคตจะเป็นการปะทะระหว่างฝ่ายต่อต้านการเมืองเชิงสถาบันและฝ่ายการเมืองสถาบันและไม่ว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้ชนะเสรีนิยมใหม่จะยังคงดำรงอยู่

นอกจากนี้ข้อเสนอของงานศึกษานี้ยังโยงไปงานของฟรานซิส ฟูคุยามะ และซามูเอล ฮันติงตัน โดยกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงในระดับระเบียบโลกหลังสงครามเย็นที่นำไปสู่การแพร่กระจายของลัทธิเสรีนิยมและเสรีนิยมในฐานะสัญญาแห่งความสากลภายใต้แนวคิดสากลนิยม ไปจนถึงการเดินทางของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์โลกที่ทำให้ลัทธิสากลนิยมพังทลายลง โดยมีคำอธิบายถึงค่านิยมของเสรีนิยมที่ไม่สามารถเชื่อมโยงผู้คนเอาไว้ได้จริง ในงานศึกษาส่วนหนึ่งได้ขยายไปว่าเสรีนิยมกลายเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำลายสังคมลง

ทว่าปัญหาที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมนั้นปรากฏในลักษณะของเศรษฐกิจคือองค์ประกอบทางเศรษฐกิจของระเบียบเสรีนิยม ที่กระตุ้นให้ปัจเจกกลายเป็นเครื่องจักรทางเศรษฐกิจที่มุ่งแข่งขันในตลาดเสรีที่ทำลายความยึดโยงในสังคมระหว่างปัจเจกและขยายช่องว่างทางเศรษฐกิจจนนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำที่เกินกว่าจะควบคุม ปัจจัยเหล่านี้เป็นคำอธิบายต่อการเสื่อมถอยของลัทธิสากลนิยมที่มุ่งให้ปัจเจกไปจนถึงรัฐชาติแข่งขันกันแสวงหาความมั่งคั่งในตลาดเสรี

ในท้ายที่สุดความเหลื่อมล้ำและการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้ทำลายความยึดโยงระหว่างประชาคมโลกในมิติสากลลง จนกลายเป็นการหวนคืนสู่การรวมกลุ่มระหว่างรัฐที่มีปัจจัยหลักเป็นมิติทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม นำไปสู่ความเสื่อมถอยของระเบียบเสรีนิยมรวมทั้งสถาบันองค์การระหว่างประเทศ นอกจากมิติทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม งานศึกษานี้ได้ระบุถึงการปะทะทางภูมิเศรษฐศาสตร์ โดยการปะทะเป็นมรดกของระเบียบเสรีนิยมคือ ระเบียบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ซึ่งกลายเป็นสถาบันทางเศรษฐกิจโลก ทว่า เสรีนิยมใหม่นี้กลับมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปและกลายเป็นหนึ่งในการแข่งขันระหว่างประเทศด้านรูปแบบของรัฐที่จะทำให้เสรีนิยมใหม่เติบโตได้มากที่สุด

บรรณานุกรม

- ABC News. (2018). *Trump administration wants \$18B to build 'big, beautiful wall'*. ABC News. <https://abcnews.go.com/Politics/trump-administration-18b-build-big-beautiful-wall/story?id=52172319>
- Al Jazeera. (2025). *Trump to withdraw US from UN Rights Council, extend UNRWA funds ban: Report*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2025/2/4/trump-to-withdraw-us-from-un-human-rights-council-extend-unrwa-funding-ban>
- Alan Blinder. (2025). *As Trump Attacks Universities, Some Are Agreeing to Negotiate*. The New York Time. <https://www.nytimes.com/article/trump-university-college.html>
- Andrew Farrant, Edward McPhail, & Sebastian Berger. (2012). Preventing the "Abuses" of Democracy: Hayek, the "Military Usurper" and Transitional Dictatorship in Chile? *The American Journal of Economics and Sociology*, 71(3), 513-538. <https://www.jstor.org/stable/23245188>
- Andy Storey. (2000). The World Bank, Neo-Liberalism, and Power: Discourse Analysis and Implications for Campaigners (La Banque mondiale, le néo-libéralisme et le pouvoir: analyse du discours et implications pour les militants). *Development in Practice*, 10(3/4), 361-370. <https://www.jstor.org/stable/4029563>
- Antulio Rosales, & Ty Tarnowski. (2024). *Trump 2.0 and the rise of crypto-economic nationalism*. The London School of Economics and Political Science. <https://blogs.lse.ac.uk/businessreview/2024/12/19/trump-2-0-and-the-rise-of-crypto-economic-nationalism/>
- Ballotpedia. (2025). *Federal judges nominated by Donald Trump*. BALLOTPEDIA. https://ballotpedia.org/Federal_judges_nominated_by_Donald_Trump
- Benjamin Moffitt. (2016). *The GLOBAL RISE of POPULISM Performance, Political Style, and Representation*. STANFORD UNIVERSITY PRESS.
- Beverly Crawford Ames. (2019). *The Dehumanization of Immigrants and the Rise of the Extreme Right*. American-German Institute. <https://americangerman.institute/publication/the-dehumanization-of-immigrants-and-the-rise-of-the-extreme-right/>

- Brain Duignan. (2025). *January 6 U.S. Capitol attack*. Britannica. <https://www.britannica.com/event/January-6-U-S-Capitol-attack>
- Brian Mann. (2017). *Rural America Supported Trump, But Will His Policies Support Them?* NPR. <https://www.npr.org/2017/02/06/512037502/rural-america-supported-trump-but-will-his-policies-support-them>
- Britannica. (2025). *Black Lives Matter*. Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Black-Lives-Matter>
- CBS News. (2018). *Trump once said Oprah would be "first choice" for VP*. CBS News. <https://www.cbsnews.com/news/trump-once-said-oprah-would-be-first-choice-for-vp/>
- Charles Les Kenny. (2025). *The USAID Shutdown: Where Next?* Center for Global Development. <https://www.cgdev.org/blog/usa-id-shutdown-where-next>
- Charles S. Clark. (2017). *The Trump Administration's War on Regulations*. Government Executive. <https://www.govexec.com/feature/trump-administrations-war-regulations/>
- Claire B. Wofford. (2025). *Trump's claims of vast presidential powers run up against Article 2 of the Constitution and exceed previous presidents' power grabs*. The conversation. <https://theconversation.com/trumps-claims-of-vast-presidential-powers-run-up-against-article-2-of-the-constitution-and-exceed-previous-presidents-power-grabs-249662>
- Daniel Markovits. (2019). *The Meritocracy Trap: How America's Foundational Myth Feeds Inequality, Dismantles the Middle Class, and Devours the Elite*. Penguin Press.
- David Harvey. (2005). *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford University Press.
- David Jamieson. (2025). *Trump's Protectionist Turn Is a Death Blow for Neoliberalism*. JACOBIN. <https://jacobin.com/2025/04/trump-protectionism-neoliberalism-trade-globalism>
- David Smith, & Lois Beckett. (2017). *Donald Trump tells NRA: 'I am going to come through for you'*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/us-news/2017/apr/28/donald-trump-nra>
- Diana Roy. (2025). *What Is USAID and Why Is It at Risk?* C. o. F. Relations. <https://www.cfr.org/article/what-usaid-and-why-it-risk>

- Eric Helleiner. (2021). The Return of National Self-Sufficiency? Excavating Autarkic Thought in a De-Globalizing Era. *International Studies Review*, 23(20), 1-25. <https://doi.org/10.1093/isr/viaa092>
- Ethan Teekah. (2025). *U.S.–China trade war*. Britannica. <https://www.britannica.com/money/US-China-trade-war>
- FAO. (2017). *The Economic Case for The Expansion of Social Protection Programmes*. Unicef. <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/2449fcdc-4e57-47c7-abec-9156c1e15a2f/content>
- Fernando Henrique Cardoso, & Enzo Faletto. (1979). *Dependency and Development in Latin America*. University of California Press.
- Francis Fukuyama. (1992). *The End of History and the Last Man*. Free Press.
- Friedrich A. Hayek. (1944). *The Road to Serfdom: Text and Documents* (The Definitive Edition (2007) ed.).
- Friedrich A. Hayek. (1960). *The Constitution of Liberty*. The University of Chicago Press.
- Gustavo Morales, Augusto Salazar, & Diego Puche. (2025). From deliberation to acclamation: how did Twitter's algorithms foster polarized communities and undermine democracy in 2020 US presidential election. *Front. Polit. Sci.*, 6. <https://doi.org/10.3389/fpos.2024.1493883>
- Haley Ott, Aimee Picchi, & Ibrahim Aksoy. (2025). *Why does Trump want Greenland and the Panama Canal? Here's what's behind U.S. interest*. CBS NEWS. <https://www.cbsnews.com/news/trump-greenland-panama-canal-why-us-interest/>
- IMF. (2007). *IMF World Economic Outlook*. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/Spillovers-and-Cycles-in-the-Global-Economy>
- IMF Staff. (2000). *Recovery from the Asian Crisis and the Role of the IMF*. International Monetary Fund. <https://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/062300.HTM>
- Jeremy Diamond. (2016). *Trump: Establishment is 'against me'*. CNN. <https://edition.cnn.com/2016/01/25/politics/donald-trump-establishment-2016>
- Jim Garamone. (2021). *President Biden Tells World: 'America Is Back'*. DOD News. <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/2509091/president-biden-tells-world-america-is-back/>

- John Haltiwanger. (2019). *The myth of the Bernie Bro: Bernie Sanders' supporters are more diverse than the prevailing narrative suggests*. Business Insider. <https://www.businessinsider.com/bernie-bro-myth-sanders-base-more-diverse-2019-3>
- John J. Mearsheimer. (2019). Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order. *International Security*, 43(4), 7-50. https://doi.org/doi.org/10.1162/isec_a_00342
- John Mearsheimer. (1984). Nuclear Weapons and Deterrence in Europe. *International Security*, 9(3), 19-46. <https://www.mearsheimer.com/wp-content/uploads/2019/07/A0008.pdf>
- John Mearsheimer. (2021). Liberalism and Nationalism in Contemporary America. *PS: Political Science & Politics*, 54(1), 1-8. <https://doi.org/10.1017/S1049096520001808>
- John Weinberg. (2013). *The Great Recession and Its Aftermath*. Federal Reserve History. <https://www.federalreservehistory.org/essays/great-recession-and-its-aftermath>
- Jonathan Ostry. (2025). *Diversity and inclusion aren't just about equity, they're about efficiency too*. Brueget. <https://www.bruegel.org/first-glance/diversity-and-inclusion-arent-just-about-equity-theyre-about-efficiency-too>
- Joseph E. Stiglitz. (2003). *Globalization and Its Discontents*. W. W. Norton & Company.
- Julian Exeter, & Steven Fries. (1998). The Post-Communist Transition: Patterns and Prospects. *Finance & Development*, 35(3), 26-29. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1998/09/pdf/exeter.pdf>
- Julie Kratz. (2024). *The Little Known History Of DEI And Why It's Critical To Its Survival*. Forbes. <https://www.forbes.com/sites/juliekratz/2024/12/29/history-of-dei-why-it-matters-for-the-future/>
- Lisa Desjardins. (2019). *What does Bernie Sanders believe? Where the candidate stands on 9 issues*. PBS News. <https://www.pbs.org/newshour/politics/what-does-bernie-sanders-believe-where-the-candidate-stands-on-9-issues>
- Lorraine Woellert, & Theodor Meyer. (2018). *Trump's wealthiest Cabinet members earned millions in 2017*. POLITICO. <https://www.politico.eu/article/trumps-wealthiest-cabinet-members-earned-millions-in-2017/>

- M. Ulric Killion. (2003). China and Neo-liberal Constitutionalism. *Global Jurist Frontiers*, 3(2), 1-49. https://doi.org/https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=512983
- Michael Carson, & John Clark. (2013). *Asian Financial Crisis*. Federal Reserve History. Retrieved 03/09/2025 from <https://www.federalreservehistory.org/essays/asian-financial-crisis>
- Michael Janofsky. (2000). *Trump Speaks Out on Just About Everything*. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2000/01/08/us/trump-speaks-out-on-just-about-everything.html>
- Michael Lind. (2020). *The New Class War: Saving Democracy from the Managerial Elite*. Portfolio.
- Molly Bergen. (2025). *How the Trump Administration Bakes Climate Denial into U.S. Policy*. NRDC. <https://www.nrdc.org/stories/how-trump-administration-bakes-climate-denial-us-policy>
- Momtaz, T. (2016). The Significance of the 'West' in Processes of Post-Soviet Russian Identity Formation (Societal and Cultural Perspectives). *Arts and Social Sciences Journal*, 7(5), 1-6. <https://www.hilarispublisher.com/open-access/the-significance-of-the-westin-processes-of-postsoviet-russianidentity-formation-societal-and-cultural-perspectives-2151-6200-1000221.pdf>
- Natasha Korecki. (2024). *A timeline of Trump's many, many positions on abortion*. NBC NEWS. Retrieved 04/09/2025 from <https://www.nbcnews.com/politics/donald-trump/trumps-many-abortion-positions-timeline-rcna146601>
- Nik Popli. (2025). *Can He Do That? What Legal Experts Say About Trump's Most Radical Moves*. TIME. <https://time.com/7212753/trump-elon-musk-federal-laws-legal-analysis/>
- Oval Office. (2017). *Remarks by President Trump at Signing of H.R. 1, Tax Cuts and Jobs Bill Act, and H.R. 1370*. Trump White House Archive. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-signing-h-r-1-tax-cuts-jobs-bill-act-h-r-1370/>
- Owen Jones. (2012). *CHAVS The Demonization of the Working Class*. VERSO.
- Patrick J. Deneen. (2018). *Why Liberalism Failed (Politics and Culture)*. Yale University Press.

- Pew Research Center. (2020). *Most Americans Say There Is Too Much Economic Inequality in the U.S., but Fewer Than Half Call it a Top Priority*. <https://www.pewresearch.org/social-trends/2020/01/09/trends-in-income-and-wealth-inequality/>
- Pew Research Center. (2024). *How Americans Navigate Politics on TikTok, X, Facebook and Instagram*. https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2024/06/PI_2024.06.12_Politics-Across-Platforms_REPORT.pdf
- Quinn Slobodian. (2018). *Globalists: The End of Empire and the Birth of Neoliberalism*. Harvard University Press.
- Quinn Slobodian. (2023). *Crack-Up Capitalism: Market Radicals and the Dream of a World Without Democracy*. Metropolitan Books.
- Rebecca Schneid. (2025). *Trump Speaks Out on His Desire to Annex Canada, Recession Concerns, and If He Has to Uphold the Constitution*. TIME. <https://time.com/7282450/trump-annex-canada-economy-recession-upholding-the-constitution/>
- Ricardo Mimbela, & Katie Duarte. (2023). *Visualizing the Racial Wealth Gap*. American Civil Liberties Union. <https://www.aclu.org/news/racial-justice/visualizing-the-racial-wealth-gap>
- Richard E. Baldwin. (2016). *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*. Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press.
- Robert Jervis, Francis J. Gavin, Joshua Rovner, & Diane N. Labrosse. (2018). *Chaos in the Liberal Order: The Trump Presidency and International Politics in the Twenty-First Century*. Columbia University Press.
- Ruth Graham, & Charles Homans. (2024). *Trump Is Connecting With a Different Type of Evangelical Voter*. The New York Time. <https://www.nytimes.com/2024/01/08/us/politics/donald-trump-evangelicals-iowa.html>
- Samuel P. Huntington. (1996). *The Clash of Civilizations and The Remaking of World Order*. SIMON & SCHUSTER.
- The World Bank. (2001). *WORLD DEVELOPMENT REPORT 2000/2001*. Oxford University Press.
- Vicki C. Jackson. (2025). *The Trump Administration's Attack on Knowledge Institutions*. *Verfassungsblog*. <https://verfassungsblog.de/education-democracy-america/>

Wolfgang Streeck. (2016). *How Will Capitalism End?: Essays on a Failing System*. Verso.

World Bank. (2017). *China's Special Economic Zones*. <https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/Event/Africa/Investing%20in%20Africa%20Forum/2015/investing-in-africa-forum-chinas-special-economic-zone.pdf>